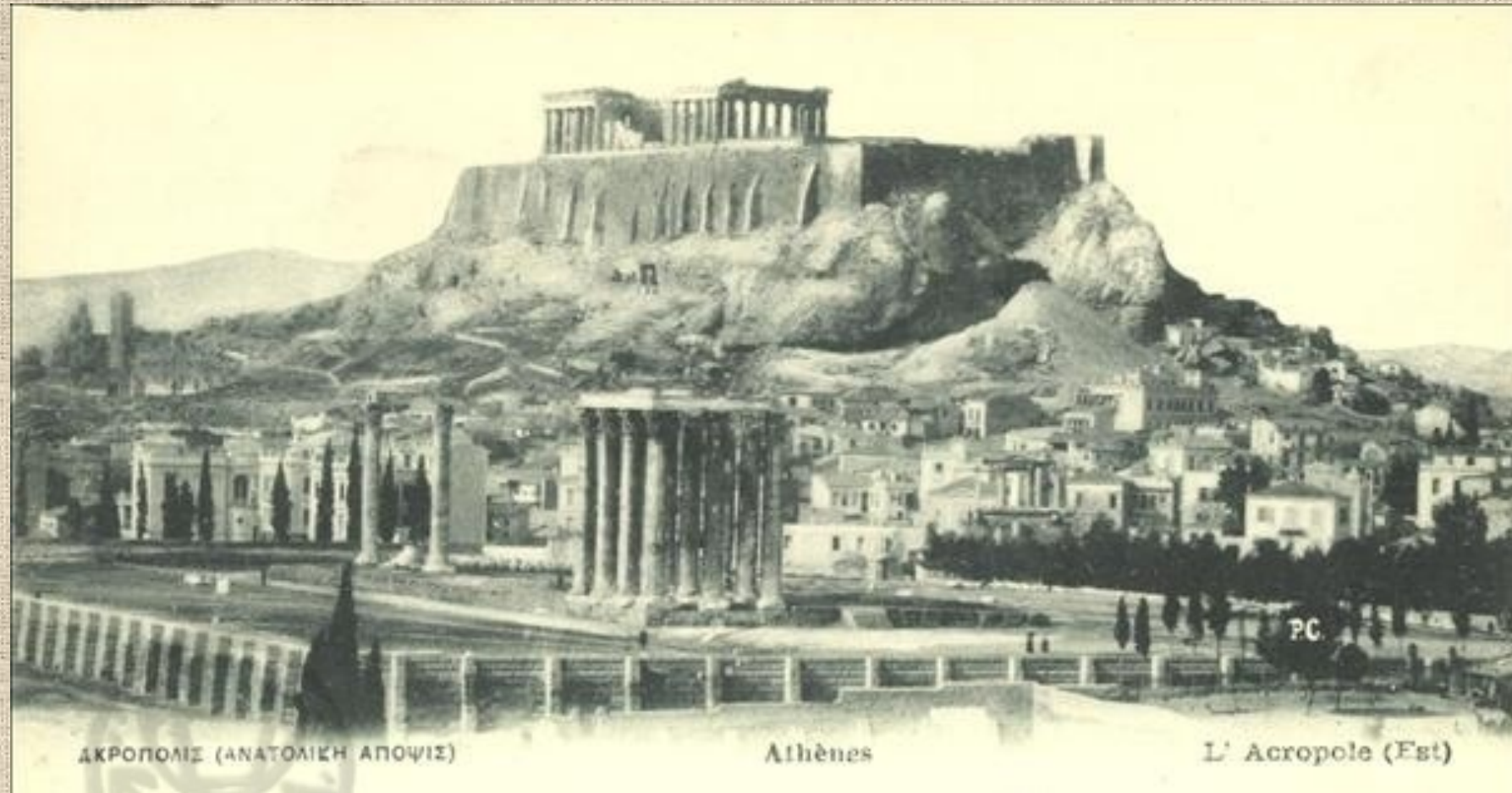

Περίπατος στην παλιά Αθήνα

1850-1920

Οι παλιές φωτογραφίες και ειδικότερα της Αθήνας πάντα με συγκινούσαν από μικρό παιδί. Με έκαναν να αναλογιστώ την διαδρομή της στο πέρασμα της ιστορίας και να κατανοήσω πόσο τα πράγματα έχουν αλλάξει .

Ακόμα και σήμερα στον τακτικό μου Σαββατιάτικο περίπατο στο Μοναστηράκι κάθομαι στα παλιατζίδικα και χαζεύω ότι το πιο παλιό από φωτογραφίες, εφημερίδες της εποχής, παλιά καρτ ποστάλ και αντικείμενα. Νοερά ζω στην παλιά Αθήνα.

Θα ήθελα να μοιραστώ μαζί σας μερικές φωτογραφίες που βρήκα από διάφορες φωτογραφικές πηγές και που πραγματικά μερικές είναι σπάνιες. Επίσης να σας μεταφέρω μερικά λαογραφικά και ιστορικά στοιχεία για την παλιά Αθήνα και για τις συνήθειες των παλιών Αθηναίων. Κάποια ίσως τα ξέρετε, κάποια τα έχετε ακούσει και κάποια ίσως σας διαφεύγουν.

Μέσω του μικρού άλμπουμ μου που με αρκετό κόπο και μεράκι κατόρθωσα επιτέλους να φτιάξω, θα κάνουμε μαζί μια βόλτα στην Αθήνα του παρελθόντος. Θα δούμε ότι όλα έχουν αλλάξει. Τα περισσότερα τα καταστρέψαμε άδικα. Μόνος σταθερός έχει παραμείνει, ο βράχος της Ακρόπολης, αιώνιος παρατηρητής της Αθήνας που με θλίψη θυμάται την παλιά απλότητα και ομορφιά της.

Γιώργος Σμυρνιούδης

Οι πρώτοι ξένοι περιηγητές συνοδευόμενοι από φωτογράφους στα μέσα του 19ου αιώνα «παθιασμένοι» οπαδοί των ταξιδιών και συνάμα σταλμένοι από τα μεγάλα έντυπα του εξωτερικού, έφταναν στην Αθήνα με τις ογκώδεις μηχανές τους και το βαρύ εξοπλισμό τους, ύστερα από ένα μακρύ, κουραστικό ταξίδι, συχνά επικίνδυνο, έτοιμοι να αντιμετωπίσουν κατά τη διαμονή τους, τη ζέστη, την έλλειψη νερού, τη σκόνη, τα έντομα, τις μεταδοτικές ασθένειες και τα προβλήματα συνεννόησης με τους ντόπιους αχθοφόρους και δραγουμάνους (μεταφραστές της εποχής).

Την τελευταία εικοσαετία του 19ου αιώνα, η φωτογραφία ετοιμάζεται να εισέλθει δυναμικά στον επόμενο αιώνα. Χάρη στην τεχνική της εξέλιξη, ιδιαίτερα με την καθιέρωση του εύκαμπτου φιλμ (1880), αποκτά τη δυνατότητα να αποτυπώνει την κίνηση, ώστε ο φακός να γίνεται μάρτυρας των γεγονότων. Εξάλλου η κυκλοφορία των πρώτων φορητών φωτογραφικών μηχανών (1889) ενθαρρύνει πολλούς ερασιτέχνες να δοκιμάσουν τις ικανότητές τους.

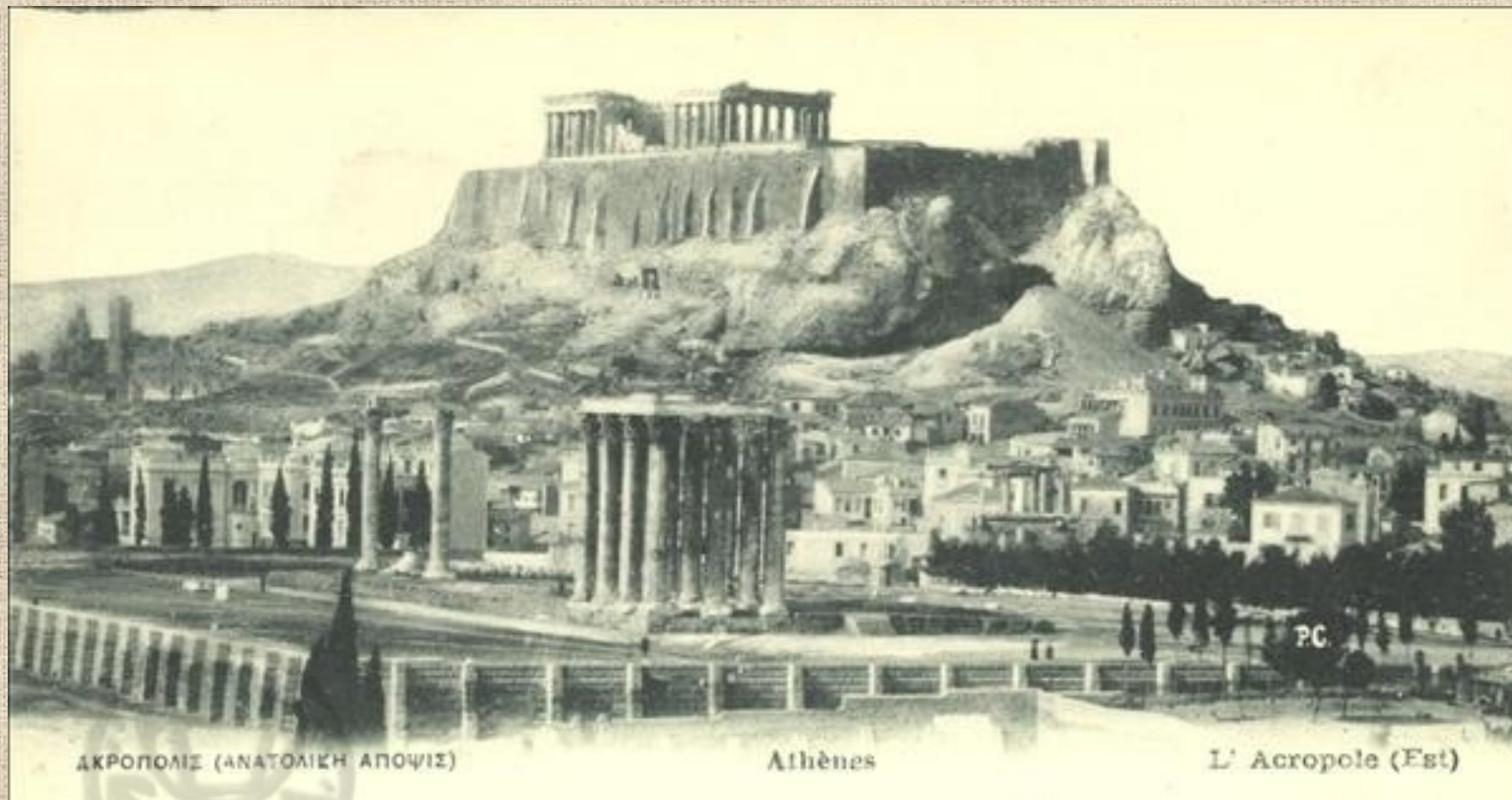
Ο φωτογράφος Fred Boissonas

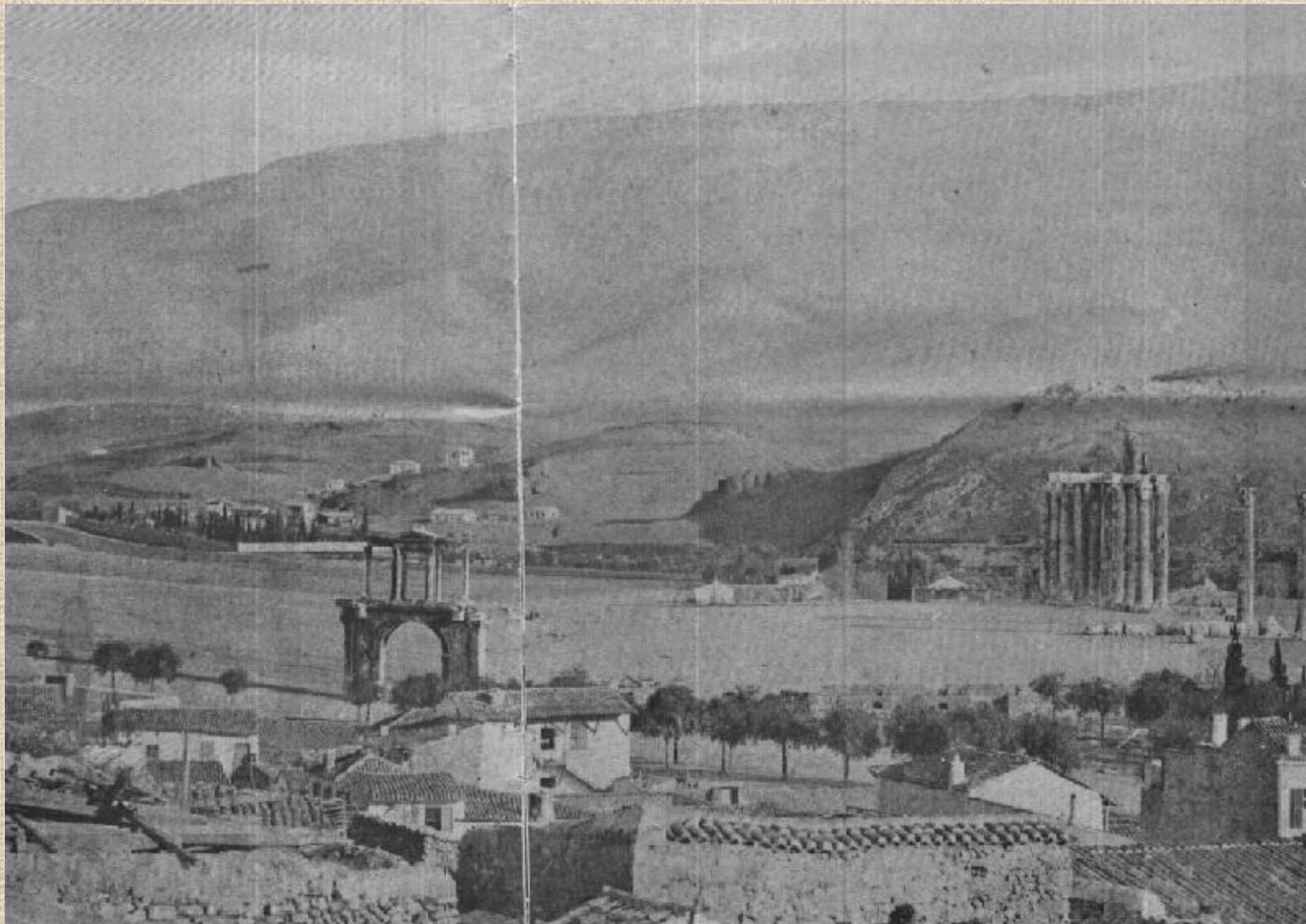
ΣΠΑΝΙΑ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ. ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΡΩΤΕΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΗΣ ΛΙΓΟ ΠΡΙΝ ΤΑ ΜΕΣΑ ΤΟΥ 19ΟΥ ΑΙΩΝΑ.

Η ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΕΊΝΑΙ ΤΡΑΒΗΓΜΕΝΗ ΑΠΟ ΤΟΝ ΛΟΦΟ ΤΟΥ ΦΙΛΟΠΑΠΠΟΥ . ΤΟ ΖΕΥΓΑΡΙ ΠΟΥ ΑΤΕΝΙΖΕΙ ΤΗΝ ΑΚΡΟΠΟΛΗ ΕΊΝΑΙ ΞΕΝΟΙ ΠΕΡΙΗΓΗΤΕΣ ΑΝ ΚΡΙΝΟΥΜΕ ΑΠΟ ΤΗΝ <<ΦΡΑΓΚΙΚΗ>> ΕΝΔΥΜΑΣΙΑ ΌΠΩΣ ΤΗΝ ΑΠΟΚΑΛΟΥΣΑΝ ΟΙ ΦΟΥΣΤΑΛΕΝΟΦΟΡΟΙ ΑΘΗΝΑΙΟΙ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ.

(Φωτογραφική συλλογή Μοναχίου Μπρούκν)

Στις 30 Σεπτεμβρίου του 1852, μια φοβερή θύελλα ξέσπασε ξαφνικά στον ουρανό της Αθήνας. Ήταν μια θύελλα που -όπως καταγράφηκε από τους κατοίκους της εποχής- κυριολεκτικά σάρωσε οτιδήποτε συνάντησε στο πέρασμα της. Δέντρα ξεριζώθηκαν, σπίτια γκρεμίστηκαν, αλλά, το κυριότερο, η μια από τις τρεις κολώνες που έστεκαν χωριστά από τις υπόλοιπες στο ναό του Ολυμπίου Διός, στο κέντρο της πόλης, κατέπεσε. Το συμβάν αυτό θεωρήθηκε τόσο σημαδιακό από τους Αθηναίους, ώστε επί πολλές δεκαετίες αργότερα, όταν ήθελαν να προσδιορίσουν την εποχή εκείνη, έλεγαν χαρακτηριστικά: «τον καιρό της κολώνας».

Σπάνια φωτογραφία εφημερίδας τραβηγμένη από τις παρυφές της Ακρόπολης. Η χρονολογία άγνωστη, εικάζεται γύρω στο 1860. Διακρίνεται η πύλη του Αδριανού και οι στήλες του Ολυμπίου Διός. Διακρίνεται η πεσμένη κολώνα. Παρατηρείστε ότι το Ζάππειο που αποπερατώθηκε το 1874 δεν έχει ακόμη κατασκευαστεί και βέβαια το μεταγενέστερο Παναθηναϊκό στάδιο.

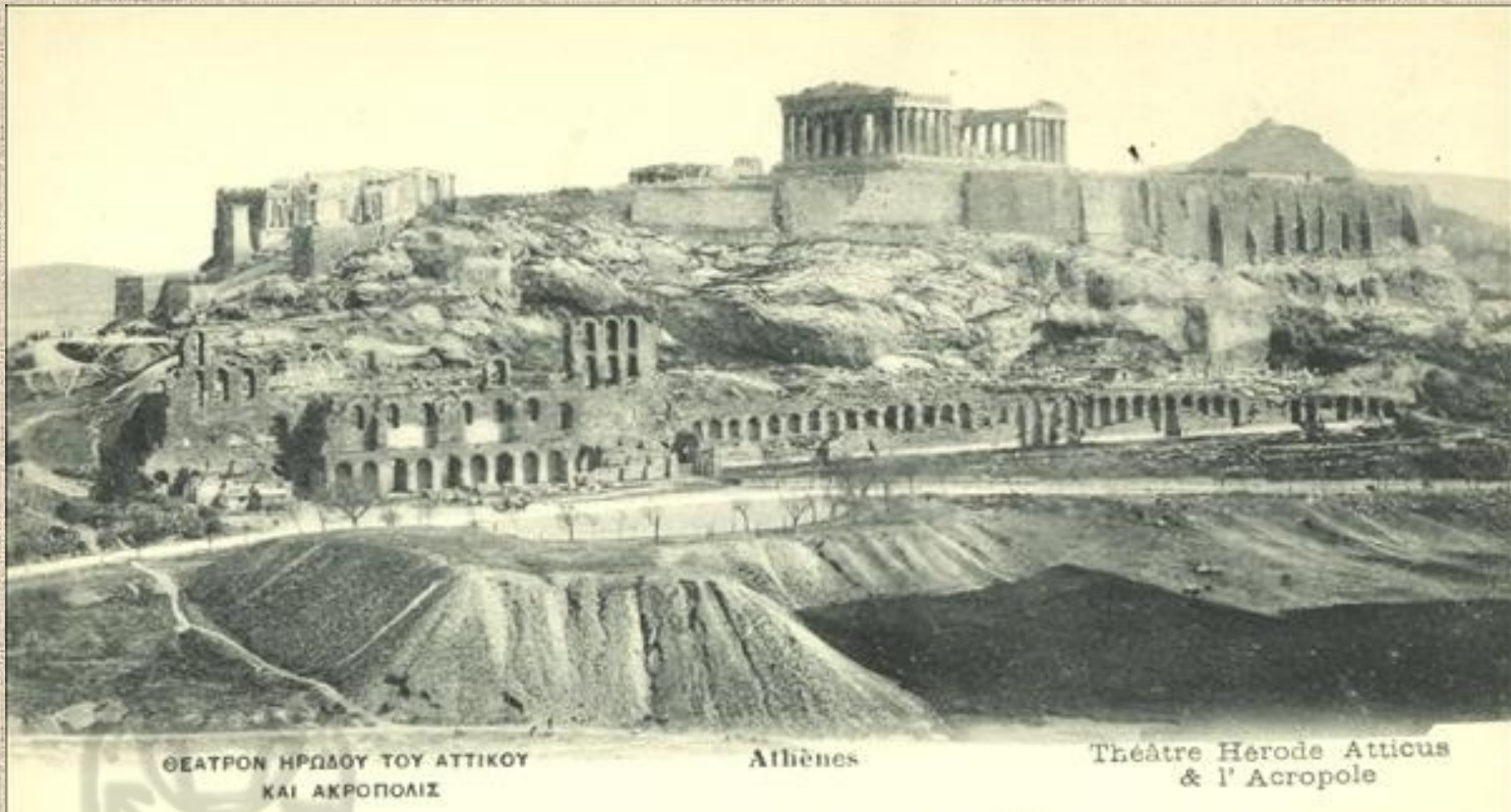
(Φωτογραφικό αρχείο Μουσείου Μπενάκη)

ΑΘΗΝΑΙ
1861

Η λεγόμενη Πύλη του Ρωμαίου Αυτοκράτορα Αδριανού δεσπόζει ακόμη και σήμερα στην Αθήνα από το 125 μ.χ. Παρατηρούμε στην φωτογραφία ότι στα μέσα του 19ου αιώνα η νοτιανατολική περιοχή κάτω από την Ακρόπολη ήταν εντελώς χέρσα.

(Φωτογραφικό αρχείο Μουσείου Μπενάκη).

Δημήτριος Κωνσταντίνου. Αποψη της ακρόπολης γύρω στα 1865. Ο Κωνσταντίνου, δεύτερος επαγγελματίας φωτογράφος στην Αθήνα μετά τον Φ. Μαργαρίτη, είναι ο πρώτος Έλληνας που ασχολείται αποκλειστικά και μόνο με τη φωτογράφιση αρχαίων μνημείων.

Οι φωτογραφίες του, ποιοτικά και αισθητικά άριστες, σήμερα στέκονται αντάξιες δίπλα σε εκείνες των επιφανών ξένων φωτογράφων της ίδιας εποχής

(Φωτογραφικό αρχείο ΕΛΙΑ).

Η Άποψη των Αθηνών 1865. Χαρακτική του Bachelieu από τα φωτογράφα του Δ. Κωνσταντίνου.

Γράφει ο Κ. Σκόκος στο ημερολόγιο του (έκδοση 1910) για την Αθήνα του 1865 :

<<Στην Αθήνα πα φραγκέψαμε. Θυμάμαι εδώ και λίγα χρόνια ακόμα, κάτω από την Ακρόπολη στην παλιά Πλάκα, ήταν ένα σωρό σπιτικά, που το καθένα ήταν σωστή ζωγραφιά. Γέροι φουστανελάδες κάθονταν στα καφεενδάκια, και τα κορίτσια της γειτονιάς τρέχαν στη βρούση με τις στάμνες τους. Εκεί τώρα χτίστηκαν παλάτια (εννοεί τα νεοκλασικά) και τα λίγα σπιτάκια που

Φωτογραφία της Ακρόπολης τραβηγμένη από το ύψος της σημερινής πλατείας του Θησείου μετά τα μέσα του 19ου αιώνα . Το 1880 κατεδαφίστηκαν τα μπροστινά κτίρια που βλέπουμε και χαράχθηκε η οδός Αποστόλου Παύλου που συνδέει το Μοναστηράκι με την συνοικία του Μακρυγιάννη. (σημερινός πεζόδρομος). Η Πλατεία του Θησείου έγινε στις αρχές του 20ου αιώνα.

(Φωτογραφική πηγή άγνωστη)

ΑΘΗΝΑΙ
1870

Η περιοχή των σημερινών Εξαρχείων, χωματουργικές εργασίες στην ομώνυμη πλατεία. Την εποχή εκείνη τα σημερινά Εξάρχεια ήταν προάστιο των Αθηνών.

(Φωτογραφικό πηγή άγνωστη)

Το Ελληνικόν Πιλοποιεῖον, από τις πιο επιτυχημένες ελληνικές επιχειρήσεις, ιδρύθηκε το 1886 από τον Ηλία Πουλόπουλο, έναν υφασματέμπορο από την Καλαμάτα που ήρθε στην Αθήνα αποφασισμένος να γίνει βιομήχανος. Το εργοστάσιο που έκτισε στο Θησεῖο ήταν πλήρως εξοπλισμένο ήδη το 1900 και τα καπέλα που κατασκεύαζε, αποσπούσαν διεθνή βραβεία. Η επιχείρηση λειτούργησε ως τα μέσα του 20ου αιώνα στο λιθόκτιστο κτήριο στην οδό Ηρακλειδών. Από το κτίριο έχει απομείνει μόνο ένα μικρό μέρος το οποίο έχει αποκατασταθεί στην αρχική του μορφή και ανήκει στο Πνευματικό Κέντρο <<Μελίνας Μερκούρη>> του Δήμου Αθηναίων.

Εικόνα : Γκραβούρα της εποχής

ΑΠΟΨΙΣ ΑΘΗΝΩΝ
1890

Φωτογραφία τραβηγμένη από τον λόφο του Φιλοπάππου .

Ο αρχαίος ναός που διακρίνεται είναι ο ναός του Ηφαίστου και της Αθηνάς που σώζεται ανέπαφος μέχρι σήμερα.

Οι πρώτοι αρχαιολόγοι και ειδικοί πίστευαν ότι ο ναός ανήκε στον Θησέα επειδή στην ζωοφόρο του υπάρχουν παραστάσεις από την ζωή του, για αυτό και την περιοχή περί του ναού την ονόμασαν Θησείο.

(Φωτογραφικό αρχείο : Ελληνικό λογοτεχνικό και ιστορικό αρχείο)

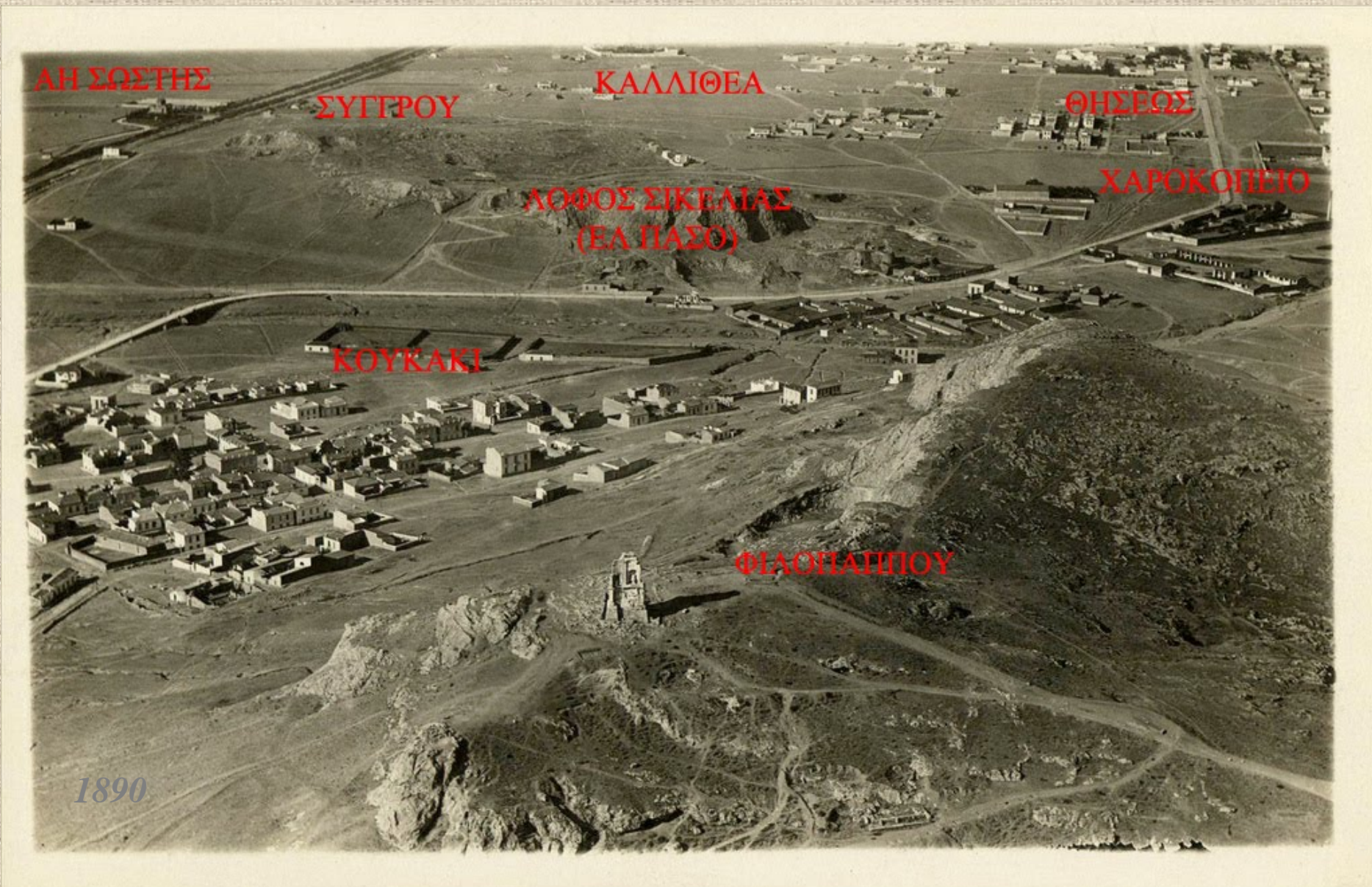

*Φωτογραφίες : Θησείο 1886 έργα
Ε.Η.Σ επέκταση γραμμών προς
Μοναστηράκι*

Η λεγόμενη και γραμμή 1 ή πράσινη γραμμή του μετρό της Αθήνας εγκαινιάστηκε στις 27 Φεβρουαρίου 1869. Στην γραμμή λειτουργούσαν ατμοκίνητα τρένα, τα οποία συνέδεαν το Θησείο με τον Πειραιά και για την λειτουργία της ήταν υπεύθυνη η εταιρία Σιδηρόδρομοι Αθηνών - Πειραιώς (Σ.Α.Π.). Η γραμμή επεκτάθηκε προς Ομόνοια και ηλεκτροδοτήθηκε το 1904 με την επωνυμία «Ελληνικοί Ηλεκτρικοί Σιδηρόδρομοι» (Ε.Η.Σ.) ενώ η εταιρία λειτουργίας μετονομάστηκε σε «Ηλεκτρικοί Σιδηρόδρομοι Αθηνών - Πειραιώς» (Η.Σ.Α.Π.) το 1976.

(φωτογραφική πηγή : ΕΔΙΑ από το Μουσείο του ΗΣΑΠ).

Από τις πρώτες στρατιωτικές αεροφωτογραφίες απο αερόστατο (1890). Πάνω από τον λόφο του Φιλοπάππου (διακρίνεται και το ομώνυμο μνημείο) όπου φαίνεται το νότιο άκρο της Αθήνας. Η φωτογραφία μιλά από μόνη της....

ΑΘΗΝΑΙ
1890

Αεροφωτογραφία από αερόστατο της Ακρόπολης και της Πλάκας (1890) τότε που μαζί με το Ψυρρή, το Θησείο και το Μεταξουργείο ήταν οι μοναδικές της συνοικίες. Επίσης διακρίνονται και τα ανάκτορα.(σημερινή Βουλή) . Σε ακτίνα λίγων χιλιομέτρων από την Ακρόπολη βλέπουμε ότι η Αθήνα περιστοιχιζόταν από ελαιώνες αμπελώνες και περιβόλια.

Φωτογραφικό αρχείο : Ελληνικό λογοτεχνικό και ιστορικό αρχείο)

Για έναν περίπου αιώνα η ύδρευση ταλάνιζε την Αθήνα . Το παλαιό υδραγωγείο του Αδριανού είχε πάθει ανεπανόρθωτες ζημιές από τους πολέμους του '21. Η Αθήνα υδρευόταν από τις 55 δημοτικές βρύσες που υπήρχαν σε διάφορα σημεία, οι οποίες συνεισέφεραν ελάχιστα έως και καθόλου στις καθημερινές ανάγκες της κατανάλωσης νερού. Ατελείωτες οι ουρές των Αθηναίων καθημερινά σε αυτές με τους τενεκέδες και τις στάμνες, κανυγάδες για την σειρά και φασαρίες.

Χρυσές δουλειές έκαναν ωστόσο οι νερουλάδες που μετέφεραν με τα κάρα τους και πουλούσαν νερό στην Αθήνα, στα σπίτια που διέθεταν δεξαμενές από τις πηγές των γύρω χωριών, όπως της Κηφισιάς και του Αμαρουσίου. Μέχρι το 1924 η Αθήνα υδρευόταν κυρίως από τα νερά των πηγών της Πάρνηθας και από τον υπόγειο υδροφορέα.

Το 1925 άρχισαν να κατασκευάζονται τα πρώτα σύγχρονα έργα ύδρευσης στην περιοχή της Πρωτεύουσας. Τη χρονιά αυτή υπογράφηκε σύμβαση μεταξύ του Ελληνικού Δημοσίου, της Αμερικανικής Εταιρείας ULEN και της Τράπεζας Αθηνών για τη χρηματοδότηση και κατασκευή έργων ύδρευσης της Πρωτεύουσας

*Το «μαρτύριο» της κοινόχρηστης βρύσης
Φωτογραφία στα τέλη του 19ου αιώνα*

Φωτογραφία από την εφημερίδα Εστία το 1894. Παρουσιάζει την δυτική πλευρά των τότε Ανακτόρων (σημερινή Βουλή.) Παρατηρούμε ότι το Μνημείο του Άγνωστου Στρατιώτη δεν είχε γίνει ακόμη κι όλος ο χώρος είχε τη μορφή ενός πλούσιου άλσους.

Η γύρω περιοχή δεν ήταν οικοδομημένη.

Περιγράφει αξιωματικός των τότε Ανακτόρων. <<Από την κεντρική είσοδο του κτιρίου των Ανακτόρων βλέπεις τον κάμπο του Ρούφ - Ρέντη - Μοσχάτου, με τα αγροτόσπια, την θάλασσα, την Σαλαμίνα, την Αίγινα κι όταν η ατμόσφαιρα είναι καθαρή, και τα γαλανά ακρογιάλια του Μοριά>>.

Διαμόρφωση περιβάλλοντος χώρου των Ανακτόρων στο σημερινό μνημείο του άγνωστου στρατιώτη γύρω στο 1900.

Αργότερα το 1930 ξεκίνησαν οι εργασίες μετατροπής του κτιρίου σε κοινοβούλιο από τον αρχιτέκτονα Ανδρέα Κριεζή.

Τρία χρόνια μετά, στις 2 Αυγούστου του 1934 επί πρωθυπουργίας Παναγή Τσαλδάρη εγκαινιάζεται στο ανακαινισμένο κτίριο η αίθουσα της Γερουσίας και τον επόμενο χρόνο, στις 1 Ιουλίου 1935, επί ιδίου πρωθυπουργού πραγματοποιούνται πανηγυρικά σ' αυτό οι εργασίες της Ε' Εθνοσυνέλευσης, στη νέα αίθουσα

Ο βασιλικός κήπος που το 1974 με την εγκαθίδρυση της Δημοκρατίας μετονομάστηκε σε Εθνικό κήπο έγινε για τον περιβάλλοντα καλλωπισμό των βασιλικών ανακτόρων.

Τις πρώτες φυτευτικές εργασίες οργάνωσε και επέβλεψε ο Βαυαρός γεωπόνος Σμάρατ (Smarat) το 1839, όπου φυτεύτηκαν 15.000 καλλωπιστικά φυτά που μεταφέρθηκαν από τη Γένοβα, καθώς επίσης και με αυτοφυή είδη, που μετέφερε από το Σούνιο και την Εύβοια ο Πρώσος γεωπόνος Φρειδερίκος Σμιτ (Friedrich Schmidt), βοηθός τού Σμάρατ.

Ο κήπος συνέχισε να επεκτείνεται, και για το σκοπό αυτό προσκλήθηκε ο Γάλλος κηποτέχνης Φρανσουά Λουί Μπαρώ (François Louis Bareaud), ο οποίος ανέλαβε τη διεύθυνση τού κήπου από το 1845 έως το 1854.

Τον Μπαρώ διαδέχθηκε ο Φρειδερίκος Σμιτ, ο οποίος διηύθυνε τον κήπο επί 30 χρόνια, φέροντας από το εξωτερικό πολλά φυτά, κατάλληλα για το κλίμα της Αττικής, συμπληρώνοντας έτσι τη φύτευση του κήπου στα σημερινά της όρια.

Ο κήπος ήταν για την αποκλειστική τέρψη της βασιλικής οικογένειας και δεν ήταν ελεύθερος για τον Αθηναϊκό λαό.

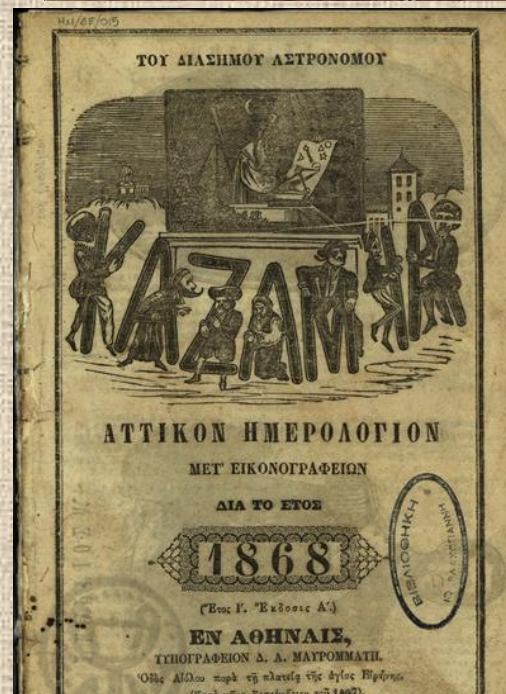
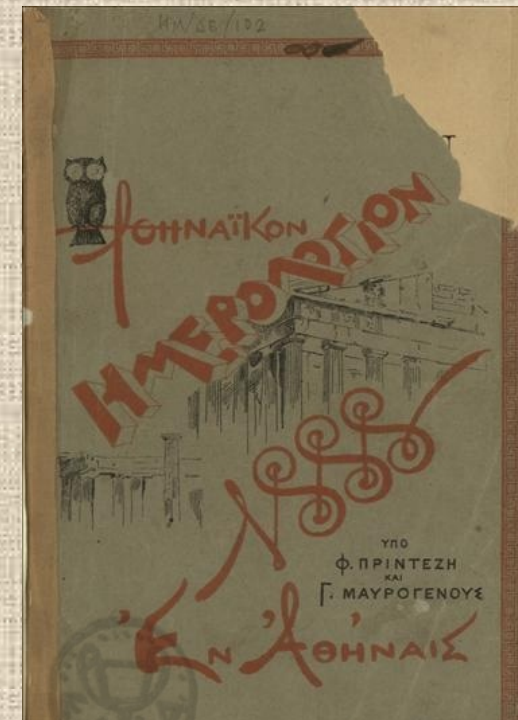
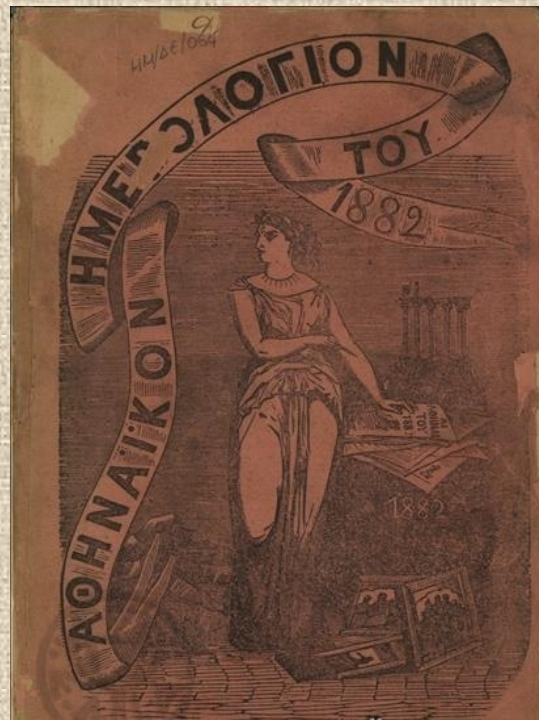
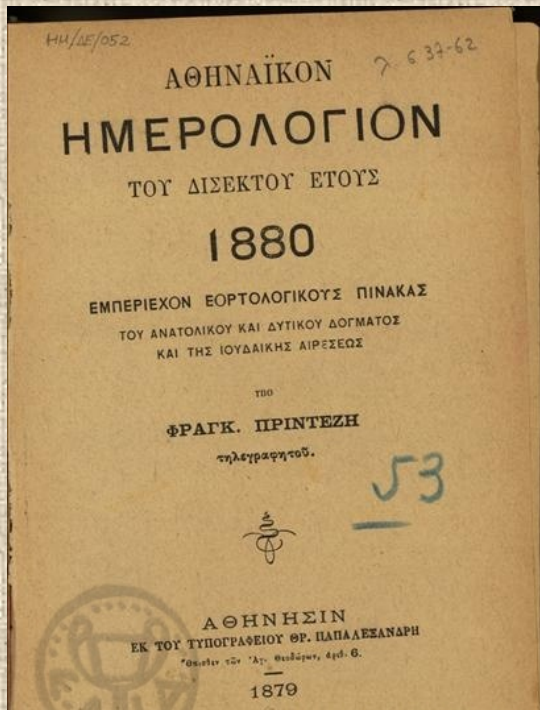
**ΑΘΗΝΑΙ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ ΚΗΠΟΣ
1890**

Πόσοι άραγε γνωρίζουν ότι υπήρχε ένα θέατρο-κόσμημα στην πρωτεύουσα το Δημοτικό Θέατρο Αθηνών στην θέση του παλαιού Δημαρχείου (πλατεία Κοτζιά). Σε διαδοχικά σχέδια των Μπουλανζέ (1857) και Τσίλερ (1873) λειτούργησε από το 1888 έως το 1939 και πέρασε διάφορες φάσεις ταλαιπωρίας στο μισό αιώνα ζωής του. Το θέατρο αυτό είχε χωρητικότητα 1500 θεατών και ήταν από τα καλύτερα και πολυτελέστερα της Ευρώπης πραγματικά ένα αρχιτεκτονικό κόσμημα.

Όταν έφθασαν οι μικρασιαάτες πρόσφυγες μην ξέροντας πού να τους στεγάσει (το ως γνωστό ανοργάνωτο κράτος) σταμάτησε την λειτουργία του. Για 5 περίπου χρόνια οι πρόσφυγες ("οι τουρκόσποροι" όπως τους αποκαλούσαν οι ανάλγητοι αθηναίοι αστοί της εποχής), στοιβάζονταν κατά εκατοντάδες στο θέατρο αυτό. Εγκαταλειμμένοι από το κράτος τις παγερές νύχτες του χειμώνα έκαιγαν τα καθίσματα και τα έπιπλα. Τις κουρτίνες τις έκαναν σκεπάσματα. Το θέατρο μαγαρίστηκε. Από το 1927 που μετακόμισαν και οι τελευταίοι πρόσφυγες το θέατρο έμεινε ανενεργό και εγκαταλειμμένο. Τελικά το 1939 την κατεδάφισή του πρότεινε ο Κωνσταντίνος Κοτζιάς, υπουργός Διοικήσεως Πρωτευούσης επί δικτατορίας Μεταξά με σύμφωνη απόφαση του δημάρχου Αμβρόσιου Πλυτά λέγοντας στο Δημοτικό συμβούλιο ότι <<η απαλλαγή της Αθήνας από το θέατρο θα ήταν ευεργέτημα>>.

**ΔΕΙΓΜΑΤΑ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΩΝ
ΕΠΟΧΗΣ**

*Γελοιογραφία της
εποχής .*

*Η τελευταία περίοδος της
προθυπουργίας του Χαρίλαου
Τρικούπη (1893-1895) έληξε άδοξα.
Έμεινε στην ιστορία ως ο
προθυπουργός της "πρωχέσεως" και
του αποδίδεται η φράση "δυστυχώς
επωχεύσαμεν" ενώπιον της Βουλής,
την οποία, όμως ουδέποτε διετύπωσε,
όπως αποδεικνύεται από την ανάγνωση
των πρακτικών της Βουλής.*

Φωτογραφία μέρους της Ομόνοιας περί τα 1870. Διακρίνουμε τις κλειστές επιβατηγούς άμαξες τις <<Βικτώριες>> όπως τις αποκαλούσαν. Οι ράγες των πρώτων ιππήλατων τραμ που κατασκευάστηκαν το 1882 δεν υπάρχουν ακόμη.

(Φωτογραφικό αρχείο Μουσείου

Μπενάκη).

ΑΘΗΝΑΙ ΠΛΑΤΕΙΑ ΟΜΟΝΟΙΑΣ
1900

Ο χώρος διαμορφώθηκε σε πλατεία το 1846 και αρχικά πήρε το όνομα Πλατεία Ανακτόρων και στη συνέχεια Πλατεία Όθωνος, προς τιμή του βασιλιά. Αποτελούσε το βορειότερο άκρο της πόλης και το τέρμα του εξοχικού περιπάτου των Αθηναίων της εποχής. Το 1862 μετονομάστηκε σε Πλατεία Ομονοίας, όταν στο χώρο αυτό συγκεντρώθηκαν και έδωσαν όρκο «ομονοίας» οι αρχηγοί των αντιπάλων πολιτικών μερίδων, οι οποίες είχαν προκαλέσει λόγω του δυναστικού αιματηρές ταραχές στη χώρα. (Φωτογραφία : Ελληνικό λογοτεχνικό και ιστορικό αρχείο)

Πλατεία Συντάγματος

Διαμορφώθηκε το 1843 και ονομαζόταν αρχικά και αυτή Πλατεία Ανακτόρων. Η πλατεία πήρε το σημερινό όνομά της από το Σύνταγμα, που αναγκάστηκε να εκδώσει ο βασιλιάς Όθωνας μετά από την στρατιωτική περισσότερο εξέγερση και όχι λαϊκή την λεγόμενη Επανάσταση της 3ης Σεπτεμβρίου του 1843, που αποδεδειγμένα είχε παρακινηθεί από τις Μεγάλες Δυνάμεις όταν, τότε, μόνο μία εξ αυτών, η Γαλλία, είχε θεσπίσει σύνταγμα.

Διακρίνεται (αριστερό κτίριο) το κοσμικό καφενείο του Ζαχαράτου <<η μικρή Βουλή>> όπως λεγόταν τότε, γιατί σ' αυτό πολλές φορές παίχθηκε η τύχη, πολιτικών καταστάσεων.

Στο εσωτερικό του είχε δύο αίθουσες. Στην μια κάθονταν οι απόστρατοι και εν ενεργεία στρατιωτικοί και στην άλλη οι πολιτικοί και οι λόγιοι της εποχής. Μπορούσε κανείς να διακρίνει τον Γιάννη Γρυπάρη, τον Γιάννη Βλαχογιάννη, τον Γιώργο Σουρή, τον Πέτρο Κανελλίδη, τον Καλαποθάκη, τον Άνδρέα Καρκαβίτσα, τον Κονδυλάκη, τον Έμ. Ροΐδη και άλλους.

Φωτογραφία : Ελληνικό λογοτεχνικό και ιστορικό αρχείο)

1900

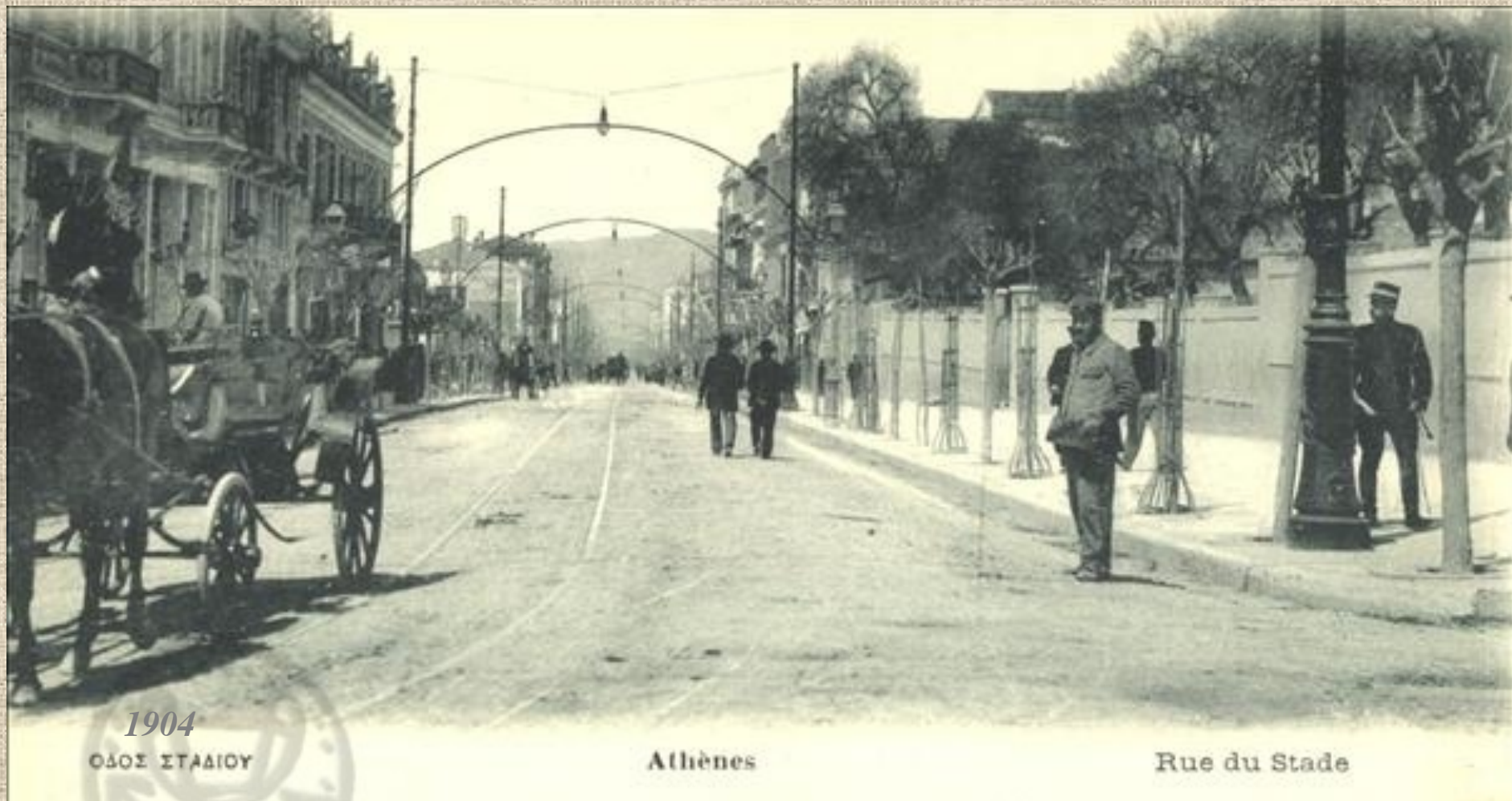
Athènes, Place de la Constitution, Πλατεία Συντάγματος

Η πλατεία Συντάγματος στα τέλη του 19ου αιώνα. Από αυτήν την φωτογραφία μπορούμε να κατανοήσουμε και τα μέσα συγκοινωνίας της εποχής. Διακρίνουμε τα πρώτα ιππήλατα τραμ που κινούνται πάνω σε σταθερές ράγες για να μην μεταφέρονται οι κραδασμοί στην καμπίνα και για να μειωθεί η τριβή των τροχών αυξάνοντας την έλξη των ίππων. Μπορεί η Αθήνα να μην είχε νέφος τότε αλλά πνιγόταν στην σκόνη που σήκωναν οι άμαξες και τα κάρα. Διακρίνουμε και ένα μόνιππο (λαντώ). Τα μόνιππα, που ήταν κάτι σαν τα σημερινά ταξί, έκαναν πιάτσα σε κεντρικά σημεία της πρωτεύουσας. Οι πολλοί ευκατάστατοι Αθηναίοι είχαν δικά τους λαντώ σαν τα σημερινά Ι.Χ

Φωτογραφία του συλλόγου <<παλιά γραφική

Πλάκα>.

Στην Αθήνα αναπτύχθηκε δίκτυο ιππήλατων τροχιοδρόμων μετρικού εύρους το 1882 για την ακρίβεια από τη βελγικών συμφερόντων Εταιρεία Τροχιοδρόμων Αθηνών - Πειραιώς - Περιχώρων (Ε.Τ.Α.Π.Π.). Το δίκτυο αυτό ηλεκτροδοτήθηκε, αναβαθμίστηκε και επεκτάθηκε μεταξύ 1906 και 1908, ενώ υπέστη τροποποιήσεις και προσθήκες και μεταγενέστερα. Το εισιτήριο με άμαξα αγγλικού τύπου βικτώρια (μεγάλη άμαξα με δυο ή και τέσσερα άλογα ήταν τα λεωφορεία της εποχής. Το εισιτήριο ήταν αρχικά μια δεκάρα. Όταν όμως άρχισε ο συναγωνισμός με το τραμ, το εισιτήριο κόστιζε μια πεντάρα. Επειδή δεν μπόρεσαν να αντέξουν και τον ιπποκίνητο ακόμη "τροχιόδρομο" της οδού Σταδίου, εγκατέλειψαν τη γραμμή αυτή κι εγκαταστάθηκαν στο Σταθμό Λαρίσης κάνοντας τη διαδρομή μέχρι το Ναό του Αγίου Κωνσταντίνου, κοντά στην Ομόνοια. Τελικά όμως υπέκλυψαν στα σύγχρονα μέσα συγκοινωνίας.

(Φωτογραφία : Ελληνικό λογοτεχνικό και ιστορικό αρχείο)

Στην φωτογραφία (4 Φεβρουαρίου 1904) βλέπουμε την στάθμευση του Ιππλάτου τραμ στην οδό Γ' Σεπτεμβρίου. Πάντως πολλοί αθηναίοι επειδή οι αποστάσεις στην Αθήνα ήταν μικρές <<το έκοβαν με τα πόδια>> όπως συνήθιζαν να λένε. Και επειδή όταν έβρεχε κόλλαγε στα παπούτσια τους λάσπη έλεγαν <<έκοψα λάσπη>>. Από τον καιρό αυτό καθιερώθηκε η έκφραση που την λέμε μέχρι σήμερα όταν θέλουμε να πούμε ότι απομακρυνόμαστε γρήγορα από κάτι.

Φωτογραφία : Ελληνικό λογοτεχνικό και ιστορικό αρχείο)

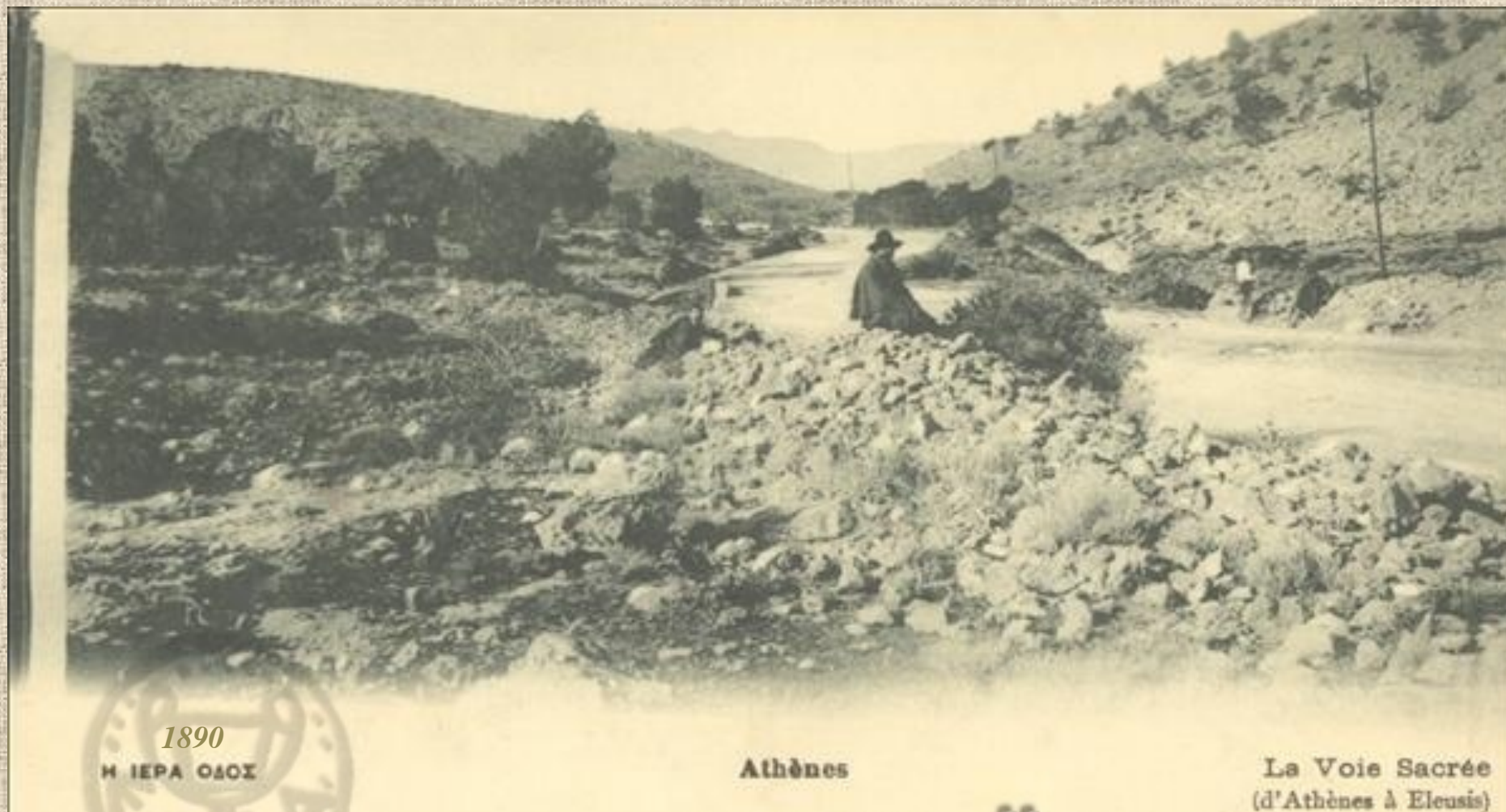

Στην φωτογραφία βλέπουμε τις ράγες του ιπήλατου τραμ και ένα μόνιππο <<λαντώ>> να ανηφορίζει την οδό Φιλελλήνων. Ο κάθε επαγγελματίας είχε και το δικό του μεταφορικό μέσο. Ο μανάβης της γειτονιάς ξεκινούσε για το παζάρι τα ξημερώματα με τη σούστα του. Ο γαλατάς μοίραζε το γάλα και τα γιαούρτια με το κομψό αμαξάκι του. Ο εμποράκος είχε φορτωμένη κι αυτός όλη τηνπραμάτιά του πάνω σε μια κλειστή άμαξα και γυρόφερνε τις γειτονιές. Ο νερουλάς, επίσης, πουλούσε το πόσιμο νερό στα χρόνια που οι Αθηναίοι κόντευαν <<να κορακιάσουν>>, γυρίζοντας από γειτονιά σε γειτονιά με το δικό του κάρο, που είχε μετατρέψει σε βυτιοφόρο. Τα σκουπιδιάρικα ήταν κι αυτά ειδικά κατασκευασμένα κάρα με πλαϊνά υψωμένα, από πρόσθετες σανίδες στην καρότσα, για να χωράνε περισσότερα σκουπίδια. Επίσης στην υπηρεσία του Δήμου μπήκανε κάποτε και τα κάρα - καταβροχτήρια. Μ' αυτά βρεχόντουσαν οι χωμάτινοι δρόμοι το καλοκαίρι, έτσι ώστε να σηκώνεται όσο γίνεται λιγότερη σκόνη από το φύσημα του αέρα και από τις άμαξες.

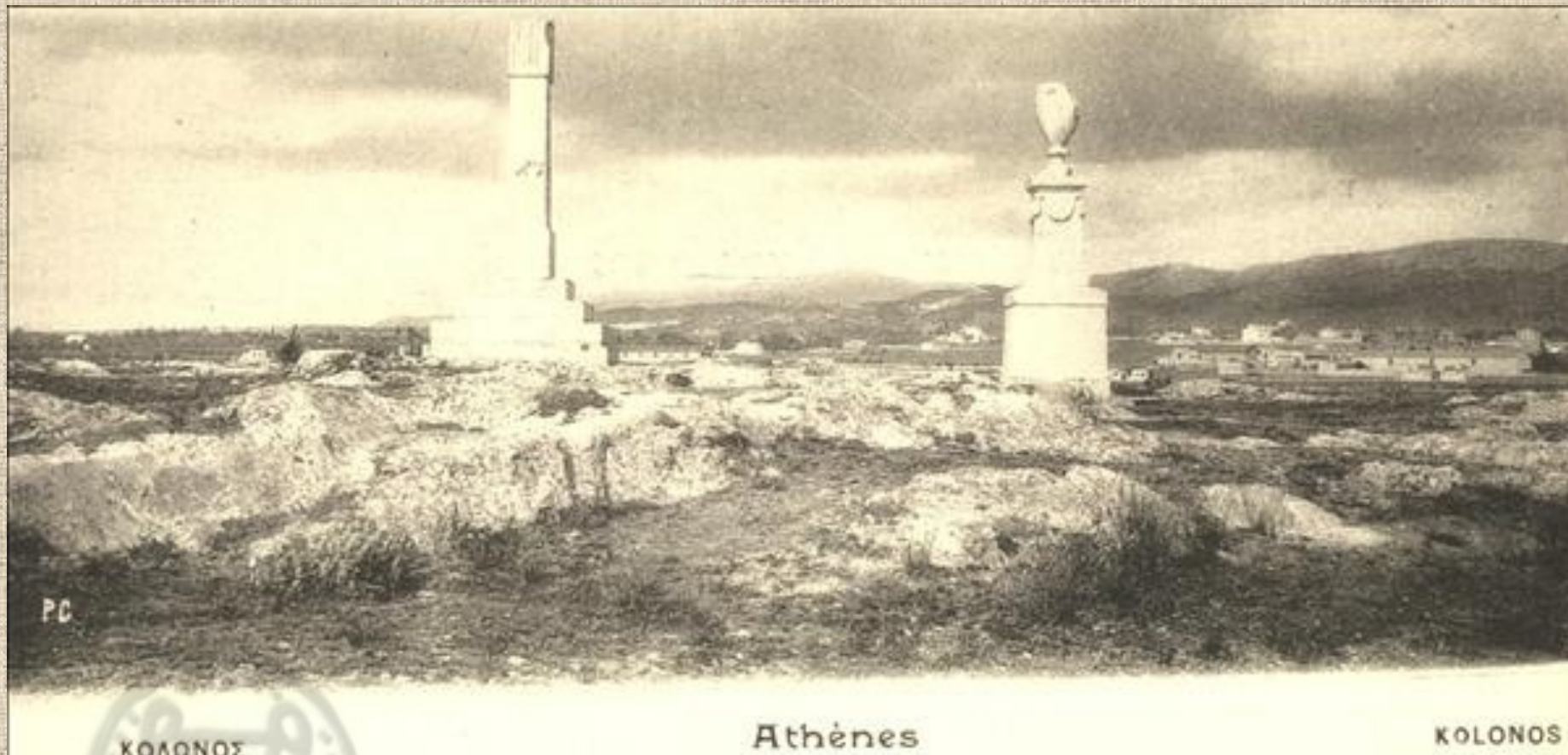
<<Αραμπατζής>> όπως αποκαλείτο τότε, δηλαδή ο μεταφορέας καρτσιέρης. Η φωτογραφία στο μοναστηράκι στα τέλη του 19ου αιώνα. Τα κάρα για μεταφορές τα φορτηγά της εποχής στάθμευαν στη συμβολή των οδών Ερμού και Αθηνάς, γι' αυτό και το μέρος εκείνο επί πολλά χρόνια μετά εξακολούθησε να λέγεται "στις καρτσές".

Φωτογραφική πηγή : Ε.Λ.Ι.Α

Σπάνια φωτογραφία που δείχνει την Ιερά οδό τότε που ήταν καρόδρομος. Η φωτογραφία είναι σπάνια γιατί ελάχιστες φωτογραφίες υπάρχουν για τα περίχωρα των Αθηνών, καθώς το επίκεντρο της θεματολογίας των φωτογράφων της εποχής ήταν το ιστορικό κέντρο της πρωτεύουσας.

Φωτογραφική πηγή : ΕΛΙΑ.

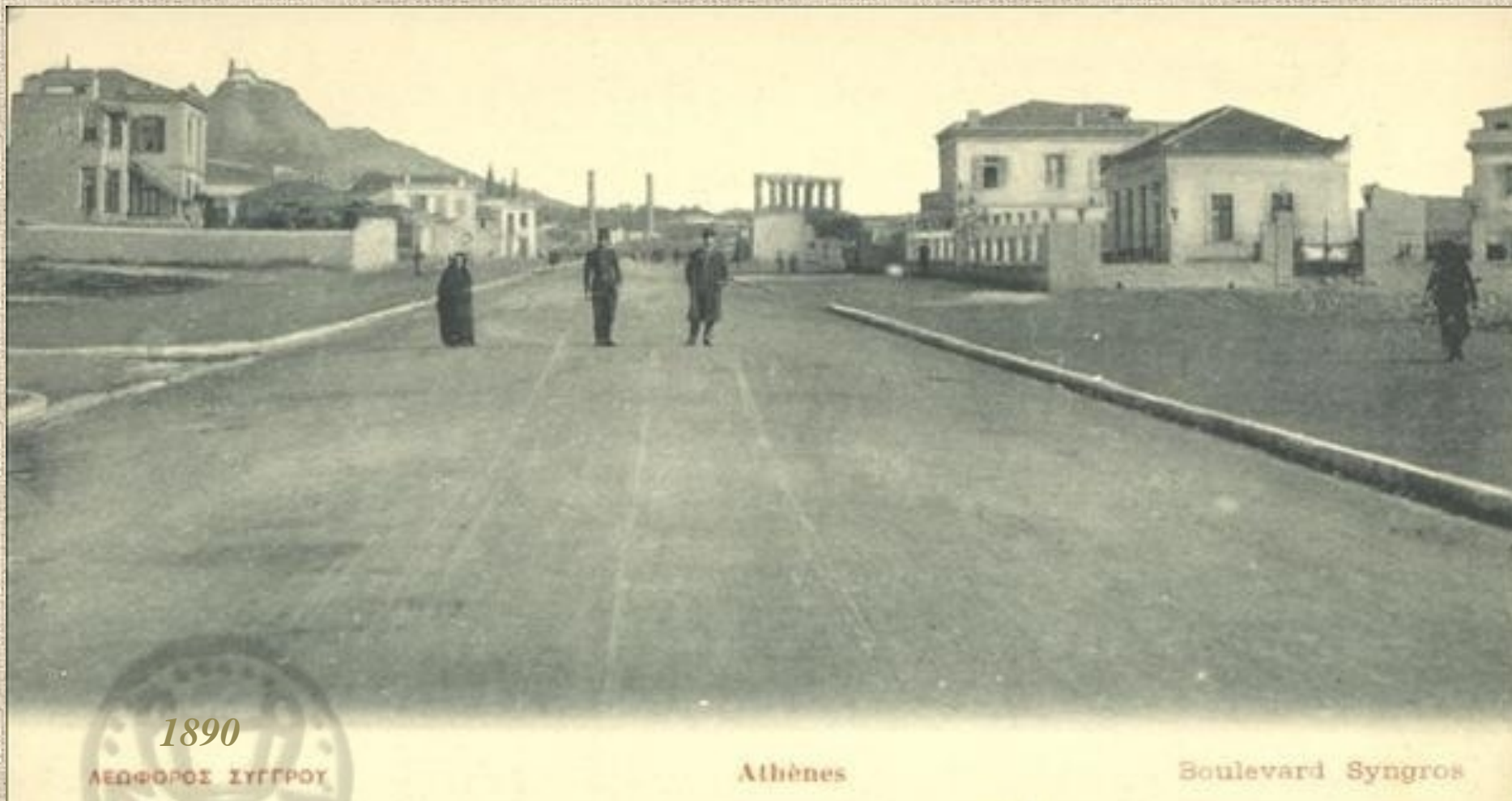

Στην κορυφή του λόφου του Κολωνού, βρίσκονται δυο μνημεία φιλελλήνων αρχαιολόγων. Το ένα είναι πάνω στον τάφο του Γερμανού αρχαιολόγου Καρόλου Μύλλερ (1797 - 1840), που εργάστηκε και πέθανε στην Αθήνα. Είναι έργο του Δανού αρχιτέκτονα Κρίστιαν Χάνσεν (1803 - 1883). Πρόκειται για μια επιτύμβια στήλη, που καταλήγει σε ανθεμωτή διακόσμηση. Δίπλα στο μνημείο του Μύλλερ, υπάρχει και το μνημείο του Γάλλου αρχαιολόγου Σαρλ Λενορμάν (1802 - 1859), που επίσης πέθανε στην Αθήνα. Πρόκειται για μια μαρμάρινη λουτροφόρο υδρία, στο εσωτερικό της οποίας έχει ταφεί η καρδιά του

Ο Δανός συγγραφέας Χανς Κρίστιαν Άντερσεν, που επισκέφτηκε τον Κολωνό σ' ένα ταξίδι του στην Ελλάδα το 1841, περιγράφει τις εντυπώσεις του από το φυσικό περιβάλλον του Κολωνού:

Ήμουν στον Κολωνό...Εδώ είναι θαμμένος ο Γερμανός Κ. Ο. Μύλλερ, που πέθανε πριν λίγο καιρό και που τόσα χρωστά σ' αυτόν η επιστήμη... Ακούμπησα στον υγρό τάφο...Ο βουνίσσιος αέρας κατέβαινε κρύος και τσουχτερός... Σ' ολόκληρη τη φύση υπήρχε ένα μεγαλείο, που ούτε η Ελβετία μπορεί να σου προσφέρει.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΠΗΓΗ :

Η οδός Συγγρού προς τιμή του πάμπλουτου Κωνσταντινουπολίτη τραπεζίτη και πολιτικού Ανδρέα Συγγρού. Έχει χαρακτηριστεί ως μέγας εθνικός ευεργέτης. [Θεωρήθηκε ότι υπήρξε ο ισχυρότερος άντρας της εποχής του πιο πάνω και από τον Βασιλιά Γεώργιο Α΄.

Στον αντίποδα αμφισβητήθηκε έντονα λόγω των Λαυρεωτικών.. Ο κόσμος δε τον αποκάλεσε <<Λαυριοφάγο>>, γιατί αγόρασε τα ορυχεία Λαυρίου και έντεχνα διέθρεψε μέσω τύπου ότι βρεθήκαν σε αυτά κοιτάσματα χρυσού. Ο Συγγρός μετοχοποίησε τα ορυχεία και χιλιάδες Αθηναίοι έσπευσαν να αγοράσουν μετοχές. Η συνέχεια γνωστή αφού αποδείχτηκε <<άνθρακας ο χρυσός>> (από τότε βγήκε η παροιμία), και χιλιάδες αθηναίοι έχασαν τις περιουσίες τους. Ο Γιάννης Κορδάτος χαρακτηρίζει τον Ανδρέα Συγγρό μηχανορράφο και επιδέξιο πολιτικάντη, άλλοι ως λωποδύτη φιλόδοξο ενώ ο τύπος της εποχής χρυσοκάνθαρο. [Κατηγορήθηκε ότι παρίστανε μετά τον Εθνικό Ευεργέτη για να εξαγνίσει τις αμαρτίες του.]

Athènes, Palais Royal 'Ανάκτορα

Αγαπητέ μοι Γιάννη
Σοι εύχομαι επί αν' εορλή σε ετη παλαιά και
εύτυχή. Σίμωνα 7.1.1904.

*Φωτογραφία των ανακτόρων από
ευχητήρια κάρτα της εποχής:*

*Πηγή : Ελληνικό λογοτεχνικό και ιστορικό αρχείο
)*

Το ξενοδοχείο της Μεγάλης Βρετανίας χτίστηκε το 1842, στον ίδιο χώρο, από τον Αντώνιο Δημητρίου, σε σχέδια του μεγάλου αρχιτέκτονα Θεόφιλου Χάνσεν. Ένα κτίριο με δυο κατοικίες (Δημητρίου-Λημνού), γραφεία στο ισόγειο και κοινόχρηστους χώρους. Για αρκετά χρόνια (1856-1873) χρησιμοποιήθηκε για να στεγάσει τη Γαλλική Αρχαιολογική Σχολή. Τελικά το 1874 έγινε ξενοδοχείο. Παρατηρούμε ότι το ξενοδοχείο δεν ήταν τότε όπως το βλέπουμε σήμερα.

Φωτογραφική πηγή : ταχυδρομική κάρτα της εποχής

8 Μαΐου 1907

Αξιότιμοι κ. κ. Καρμυνοπούλου & Σου
 & Σου
 Εις Πειραιά

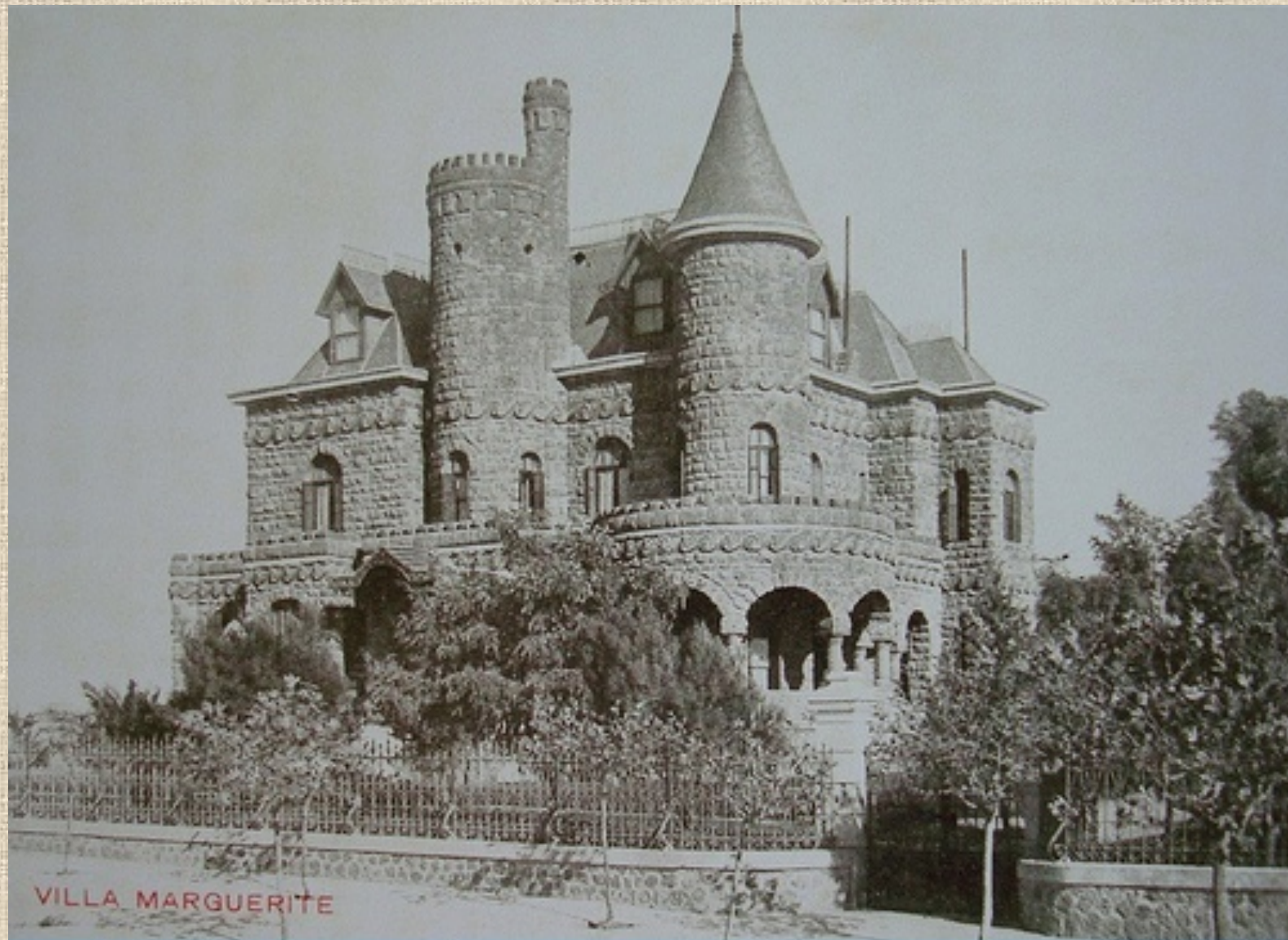
Την αιδή της ιδέας ανωτάτων σας εγχείρη-
 αι και της συνεργασίας εν μέσσοις των
 Stern & Ebert. Ως και προεξέγραψα έχω
 ήδη συνάψει με τον κ. Χριστοβέρη
 εν Johanneburg. Ηρα κατανόησε το φιλέ-
 ηται των χαρτοφύλων αγοράσθησαν και
 οι εν γράμμα τίτλους & οι Λιβέλτοιν.
 ώστε δε αναμενόμεν νῦν εδύοις εν
 μείνον, όπως εξαγοράσει την προσην-
 σαν τιμαίαν συμφωνία. Το δολιχόγραφο
 λάβω εν εις αγοράσθη δε προηχθέν
 ως κομίσμα, αιδή την όταν αυθεντικόν

Αξιότιμοι κ. κ. Καρμυνοπούλου
 Εις Πειραιά

Δια λάου μου σας παρακαλώ
 όπως εις απάντη ευκαιρία με άπο-
 στείρητε δύο λόγγους γαλαϊάρα-
 μας ήτοι ένα λόγγον Νεουάουλεν
 δια δευτερόν, με ένα ενίοις λόγγον Καρ-
 διφ. Λάουαφρα να ήγη ενωσ επιδότη
 1^η με με άφεν δια να ή ενωσ επιδότη
 φορτωσις. ουτ ενωσ ενωσ ενωσ ενωσ
 εράων ενωσ ενωσ ενωσ ενωσ
 φερεται.

Ματαίω με άποστέμνω
 J. Καρμυνοπούλου

Η επονομαζόμενη villa marguerite , <<ο πρόγος της Μαργαρίτας>> που έλεγαν οι παλιοί Αθηναίοι. Παραμυθένιο κτίσμα στη συμβολή Βασιλίσσης Σοφίας και Μεσογείων, ήταν μία αρχιτεκτονική φαντασία σε ένα βαλκανικό ύφος με κόκκινη πελεκητή πέτρα, κωνικό τρούλο και στέγες καλυμμένες από μολυβδόφυλλα. Κατάφυτος ο κήπος, δημιουργούσε εξάψεις της φαντασίας. Την είχε σχεδιάσει Άγγλος αρχιτέκτονας κατά παραγγελία ενός ελληνοαμερικάνικου επιχειρηματία. Το σπίτι όμως το αγόρασε ο Ευστάθιος Λάμπσας, πλούσιος επιχειρηματίας και ιδιοκτήτης του κεντρικού ξενοδοχείου «Μεγάλη Βρετάνια». Παντρεμένος με τη Γαλλίδα Παλμύρας Παλφρουά, το ζευγάρι είχε μία θετή κόρη, τη Μαργαρίτα. Εξ ου και το όνομα της βίλας, που κατεδαφίστηκε λίγο πριν από το 1970. Βοήθησε σε αυτό και ο νόμος της χούντας (ΑΝ 395/68) «Περί του ύψους των οικοδομών και ελευθέρως δομήσεως» που αύξανε τον συντελεστή δόμησης στο κέντρο της Πόλης.

Στα Αθηναϊκά καφενεία της εποχής εκτός από τα πολιτικά, τα καμώματα των ληστών κυριαρχούσαν.

Τον καιρό εκείνο οι ληστείες στα περίχωρα των Αθηνών ήταν ένα καθημερινό γεγονός. Παρά τις συνεχείς προσπάθειες ήταν δύσκολο να βρεθούν τα λημέρια των ληστών που ήταν στις παρυφές της πόλης των Αθηνών. Η Αττική ήταν ακόμη γεμάτη από πυκνά ρουμάνια και δάση. Φανταστείτε οι Αμπελόκηποι ήταν αμπελώνες και τα Μεσόγεια είχαν πυκνά δάση με βελανιδιές και πεύκα που οι ντόπιοι κυνηγούσαν μέχρι και αγριογούρουνα.

Οι ληστές Νταβέλης, Κακαράπης, Γιαγκούλας, Αρβανιτάκηδες και άλλοι, όλοι τους παιδιά της φτώχειας της αδικίας αλλά και της αναρχικής νοοτροπίας τους, έχουν εισχωρήσει στην περιοχή του μύθου και παραμένουν ακόμη γοητευτικά. Για τον μύθο αυτόν, γίνονται ληστές για να εκδικηθούν την κοινωνία που λόγω χαμηλής καταγωγής τους είχε καταφρονέσει. Καταφεύγουν στην παρανομία και λεηλατούν τα περίχωρα των Αθηνών. Οι Αθηναίοι καταβάλλουν αντίτιμο σε αυτούς για να μπορέσουν να περάσουν τα περάσματα που ελέγχουν.

Κάποιες φορές, τις περισσότερες ίσως, η προφανής αφορμή είναι η εκδίκηση για ένα φόνο. Κάποιες άλλες, η «άτιμη η κοινωνία» που τους αρνείται το δικαίωμα να στεφανωθούν το ταίρι που αγαπούν. Έτσι η εκδίκηση στην περίπτωση αυτή είναι τρομερή και προϋποθέτει έως τον φόνο του αντραστή - γαμπρού, των γονιών της νύφης ή και της ίδιας της άπιστης

Οι λήσταρχοι απασχόλησαν την Αττική σχεδόν ένα αιώνα μέχρι το 1925. Όλοι τους τελικά έβαλαν τα κεφάλια τους στον τορβά.

Ο Αρχιληστής
Φώτης Γιαγκούλας

Ο Μπαϊρακτάρης το αντίπαλο δέος των λησταρχων.

Το 1893 όταν συστάθηκε η στρατιωτική αστυνομία, (με τον νόμο ΒΡΠΗ στις 20 Μαρτίου 1893 διορίστηκε με τον βαθμό του ταγματάρχη Αστυνομικός Διευθυντής Αθηνών αφήνοντας αναμνήσεις από πλούσια σε αριθμό περιστατικά κατά τον διωγμό των ληστάρχων αλλά κυρίως των τότε μαγκών και κουτσαβάκηδων που μάστιζαν το κέντρο της Αθήνας.

Ο <<ΜΑΓΚΑΣ>> ήταν άντρας των λαϊκών αστικών στρωμάτων που χαρακτηριζόταν από υπερβολική αυτοπεποίθηση ή έπαρση, καθώς και από ιδιαίτερη εμφάνιση ή συμπεριφορά. Ήταν ευκατάστατος, κοινωνικός, οξυδερκής αποδεκτός από όλη την γειτονιά. Η κάθε γειτονιά είχε τον μάγκα της. Ο λόγος του ήταν συμβόλαιο <<είχε μπέσα>>. Ο μάγκας εκτελούσε τον ρόλο του αστυνομικού και του δικαστή στην γειτονιά που ανήκε. Όταν οι παλιοί αθηναίοι είχαν μικροδιαφορές μεταξύ τους πηγαίνανε στον μάγκα για να τις λύσει. Αυτός που δικαιωνόταν έδινε τον οβολών του στον μάγκα και αυτός που δεν δικαιωνόταν ήταν υποχρεωμένος να ακούσει τις εντολές του μάγκα ασυζητητί. Διαφορετικά ο μάγκας έστελνε τα κουτσαβάκια για <<να καθαρίσουν>>. Τα <<ΚΟΥΤΣΑΒΑΚΙΑ>> ήταν γεροδεμένοι νέοι από πολύ χαμηλά κοινωνικά στρώματα. Ανήκαν στον κάθε μάγκα και τον υπηρετούσαν πιστά.

Συνηθισμένη εμφάνιση τους ήταν το μακρύ μουστάκι, τα μυτερά παπούτσια με γυρισμένες μύτες, το καβουράκι, το παντελόνι με ρίγα και το κομπολόι. Στη μέση φορούσαν τυλιχτό ζωνάρι, κυρίως για να κρύβουν τα μικρά όπλα -μαχαίρια και πιστόλια- που κουβαλούσαν. Περιπατούσαν με ιδιόρρυθμο τρόπο, σα να κουτσαίνουν - από κει και το <<κουτσαβάκης>>, φορώντας μόνο το ένα μανίκι απ' το σακάκι για να έχουν ευχέρεια όποτε χρειαζόταν στην κίνηση του μαχαιριού. Όλα αυτά υπό την ανοχή της αστυνομίας που <<λαδωνόταν>> από τους μάγκες.

Όλα αυτά μέχρι το 1893 που ο Μπαϊρακτάρης τους κινήγησε αλύπητα.

Εκτός από τη φυλάκιση και το κούρεμα με την ψιλή έδωσε εντολή να τους κόβουν το μισό μουστάκι (υποχρεώνοντάς τους να ξυρίσουν και το άλλο μισό - θανάσιμη προσβολή για τους άντρες της εποχής). Τους έκοβε επίσης τις μύτες απ' τα παπούτσια και το μανίκι που κρεμόταν. Το 1896 πάντως, κατά τους πρώτους ολυμπιακούς αγώνες της Αθήνας, οι κουτσαβάκηδες επιστρατεύτηκαν από την αστυνομία, προκειμένου να αντιμετωπίσουν τους ξενόφερτους πορτοφολάδες .

Αργότερα, μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, ο τύπος του μάγκα γνώρισε καινούργια αναβίωση, αυτή τη φορά συνδεδεμένος με την κουλτούρα της ρεμπέτικης μουσικής.

Δ. Μπαϊρακτάρης

ΑΠΟΨΗ ΑΘΗΝΩΝ ΠΕΡΙ ΤΟ 1900. Η ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΡΕΤΟΥΣΑΡΙΣΤΗΚΕ ΣΕ ΕΓΧΡΩΜΗ ΕΤΣΙ ΜΠΟΡΟΥΜΕ ΝΑ ΔΟΥΜΕ ΑΡΙΣΤΕΡΑ ΑΠΟ ΤΟ ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΚΟ ΣΤΑΔΙΟ ΤΟ ΚΑΤΑΠΡΑΣΙΝΟ ΠΑΓΚΡΑΤΙ.

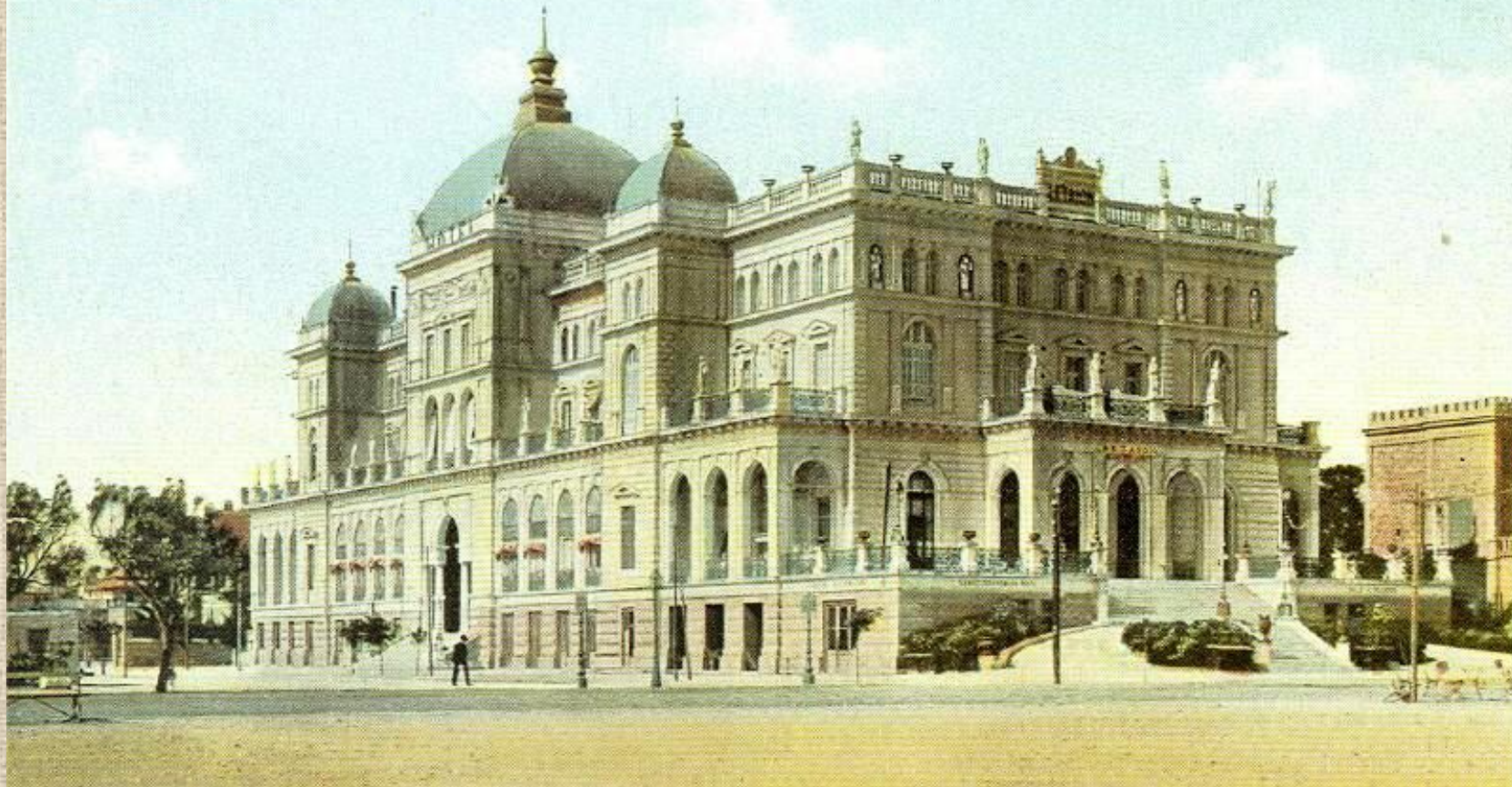
(Φωτογραφία από ταχυδρομική κάρτα)

**ΣΧΟΛΙΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΣΤΟ
ΚΑΛΛΙΜΑΡΜΑΡΟ
ΠΑΝΑΘΗΝΑΪΚΟΝ ΣΤΑΔΙΟ ΣΤΙΣ ΑΡΧΕΣ
ΤΟΥ
20ΟΥ ΑΙΩΝΑ**

(Φωτογραφίες : Ελληνικό λογοτεχνικό και ιστορικό αρχείο)

*Ξενοδοχείον Ἀκταίων — Φάληρον.
Palace Hôtel Actéon — Phalère.*

Το 1903, ο τραπεζίτης Ι. Πεσμαζόγλου εγκαινίασε το θαυμάσιο ξενοδοχείο «ΑΚΤΑΙΟΝ», στο Π. Φάληρο.

Το ΑΚΤΑΙΟΝ χτίστηκε με σχέδιο του αρχιτεκτόνων Ερνέστον Τσίλερ και Καραθανασόπουλου κατά τα πρότυπα των «Πάλας» των ευρωπαϊκών λουτροπόλεων. Ήταν ένα από τα πιο εντυπωσιακά κτίσματα της εποχής με 160 δωμάτια ύπνου και μεγάλες και πολυτελέστατες αίθουσες υποδοχής και δεξιώσεων. Για την ανέγερση, την εσωτερική διακόσμηση και τον εξοπλισμό του δαπανήθηκε το τεράστιο για την εποχή ποσό των 2.000.000 δραχμών! Το «Ακταίων» υπήρξε για αρκετά χρόνια το επίκεντρο της κοινωνικής και κοσμικής ζωής της Αθήνας και του Πειραιά. Εκεί δίνονταν επίσημοι χοροί καλοκαίρι και χειμώνα. Στη διάρκεια του πολέμου εγκαταλείφθηκε, για να ακολουθήσει η κατεδάφισή του, η οποία ολοκληρώθηκε τα τελευταία χρόνια με την εξαφάνιση και του μικρού τμήματος του κτιρίου που είχε διασωθεί και άξιζε να διατηρηθεί σαν «τεκμήριο» μιας εποχής που χάθηκε οριστικά.

Φωτογραφία από card postal της εποχής 1905. Τότε που σύμφωνα με τα πρώτα δημογραφικά στοιχεία η Αθήνα στις αρχές του 20ου αιώνα αριθμούσε 123.000 χιλιάδες κατοίκους

(Φωτογραφία : Ελληνικό λογοτεχνικό και ιστορικό αρχείο)

ΟΔΟΣ ΑΘΗΝΑΣ 1905. Διακρίνουμε σταθμευμένες στην οδό Αθηνάς τις κλειστού τύπου άμαξες αγγλικού τύπου τις <<Βικτώριες>>.

Μερικά από τα κτίρια που διακρίνουμε κατά μήκος της οδού προς μοναστηράκι σώζονται μέχρι σήμερα.

Φωτογραφική πηγή : Ε.Λ.Ι.Α

**ΑΘΗΝΑΙ ΙΛΙΣΣΟΣ
ΠΟΤΑΜΟΣ 1895**

Η κοίτη του άλλοτε ιερού ποταμού ξεκίνησε να καλύπτεται επί Μεταξά («Θάπτομεν τον Ιλισσόν») στα τέλη της δεκαετίας του '30, από το ύψος της παλαιάς Σχολής Χωροφυλακής μέχρι την άλλοτε γέφυρα του Σταδίου για να δημιουργηθεί η σημερινή λεωφόρος Μιχαλακοπούλου.

Αργότερα το 1960 οι εργασίες επικάλυψης συνεχίστηκαν για να δημιουργηθεί η οδός Καλλιρόης. Ήμαστε ο μοναδικός λαός που αφού κατέστρεψε πρώτα τα ιστορικά - φυσικά ποτάμια της πρωτεύουσας (Κηφισός - Ιλυσσός) στην συνέχεια των ετών τα έκανε λεωφόρους.

ΑΘΗΝΑΙ Προάστειον Κολοκυνθού *Athènes 14/3/1905* ATHÈNES - Faubourg Colokithou

A moi amie Elli Jolow

Ο ποταμός Κηφισός το 1905 από ταχυδρομική κάρτα της εποχής, τότε που στις όχθες του η περιοχή του Ρέντη (κολοκυνθού) ήταν γεωργικό προάστιο των Αθηνών. Είχε και αυτός την τύχη του Γλυσσού. Οι ιθύνοντες αφού έστρωσαν κακόγουστα με πέτρα και σκυρόδεμα τις κοίτες του, στην συνέχεια στην δεκαετία του 1990-2000 επικαλύφτηκε πλήρως για να διαπλατυνθεί η Εθνική οδός.

*Ζάππειον, Ἀθήναι.
Palais de l'Exposition Zappion, Athènes.*

Το 1869 η Ελληνική κυβέρνηση οριοθέτησε 80 στρέματα δημόσιας γης για το κτίριο στο χώρο μεταξύ των κήπων του Παλατιού και του αρχαίου Ναού του Ολυμπίου Διός. Η Βουλή των Ελλήνων πέρασε επίσης νόμο στις 30 Νοεμβρίου του 1869 ειδικά για τις κατασκευές των κτιρίων των Ολυμπιακών αγώνων του 1896 αφού το Ζάππειο ήταν το πρώτο κτίριο παγκοσμίως που κτίστηκε αποκλειστικά για τους Ολυμπιακούς αγώνες[.

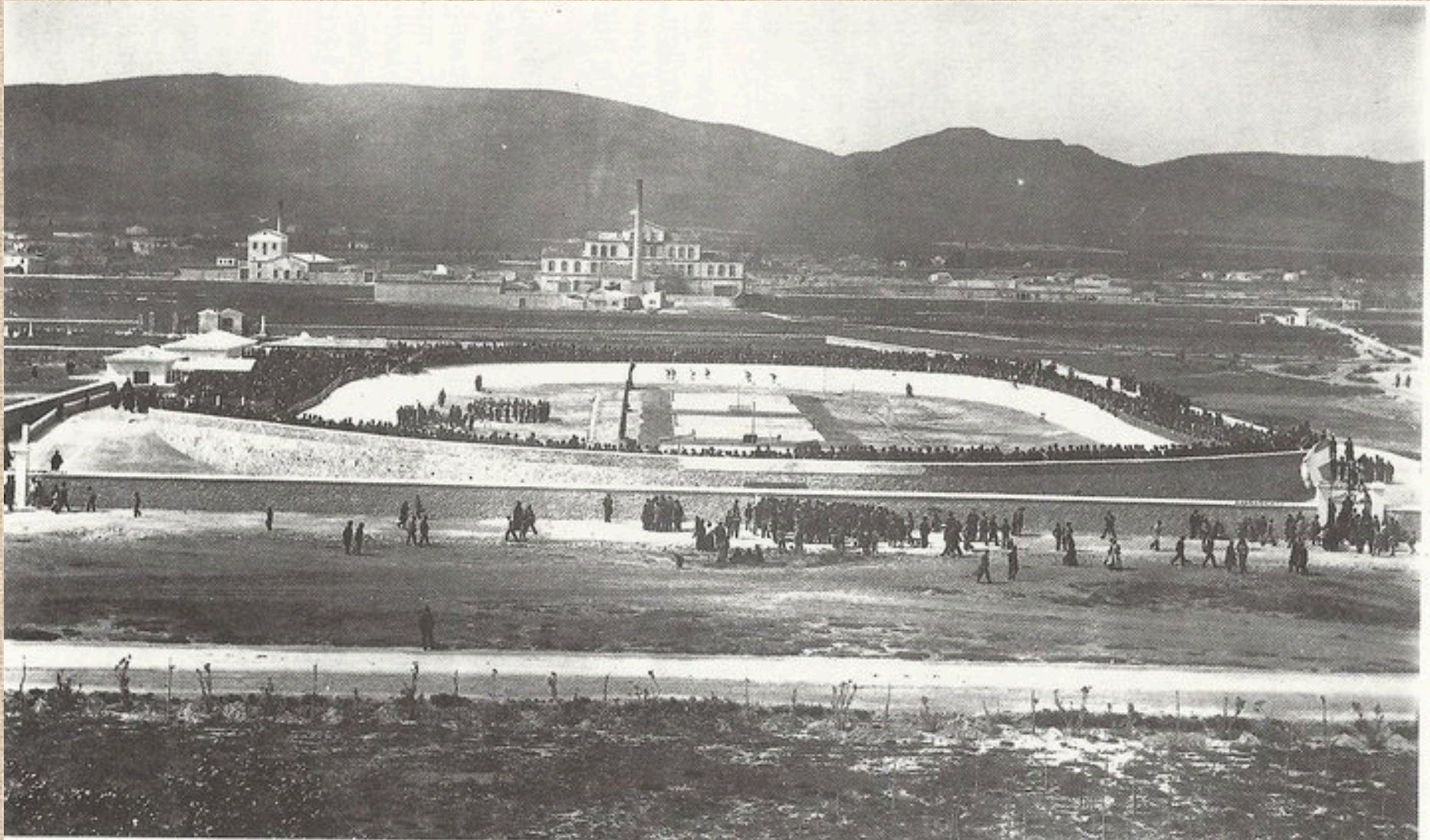
Το πρώτο σχέδιο του κτιρίου εκπονήθηκε από τον αρχιτέκτονα Φ. Μπουλανζέ, το οποίο στη συνέχεια τροποποιήθηκε από τον Αναστάσιο Θεοφιλά και τελικά εγκαταλείφθηκε. Ο Κωνσταντίνος Ζάππας αναθέτει τελικά τον σχεδιασμό του κτιρίου στον Δανό αρχιτέκτονα Θεόφιλο Χάνσεν. Μετά από πολλές καθυστερήσεις το κτίριο θεμελιώθηκε τη 20η Νοεμβρίου του 1874. Τα επίσημα εγκαίνια έγιναν με πανηγυρικό τρόπο την 20η Οκτωβρίου του 1888. Η αρχιτεκτονική του κτιρίου ακολουθεί τον νεοκλασικό ρυθμό, με πρότυπο κορινθιακού ρυθμού. Το κτίριο σε συνδυασμό με την τριτοξωτή λίθινη γέφυρα του Γλισσού, η οποία είχε κατασκευασθεί, επίσης, με χορηγία του Ευάγγελου Ζάππα, και τους γύρω κήπους, αποτέλεσαν την εικόνα της Αθήνας στις αρχές του 20ού αιώνα. Δυστυχώς ο Ευάγγελος Ζάππας, δεν έζησε αρκετά για να δει το κτίριο στην τελική του μορφή.

Thyges   Gumbert   ...
Leffler 7.9.1894   7.9.1894   ...   24. Gellert   ...

Τα μέλη της πρώτης Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής με το διάδοχο Κωνσταντίνο στο κέντρο.

Φωτογράφος Albert Meyer

Το Ολυμπιακό ποδηλατοδρόμιο στο Π. Φάληρο. Κατασκευάστηκε το 1895 για τις ανάγκες των πρώτων Ολυμπιακών αγώνων της Αθήνας. Η φωτογραφία είναι τραβηγμένη κατά την διάρκεια των αγώνων. Στο βάθος διακρίνονται στον κάμπο τα πρώτα καπνεργοστάσια. Κατά την διάρκεια του μεσοπολέμου και έπειτα χρησιμοποιείτο ως γήπεδο ποδοσφαίρου. Το 1964 στην θέση του κατασκευάστηκε το στάδιο Γ.Καραϊσκάκης.

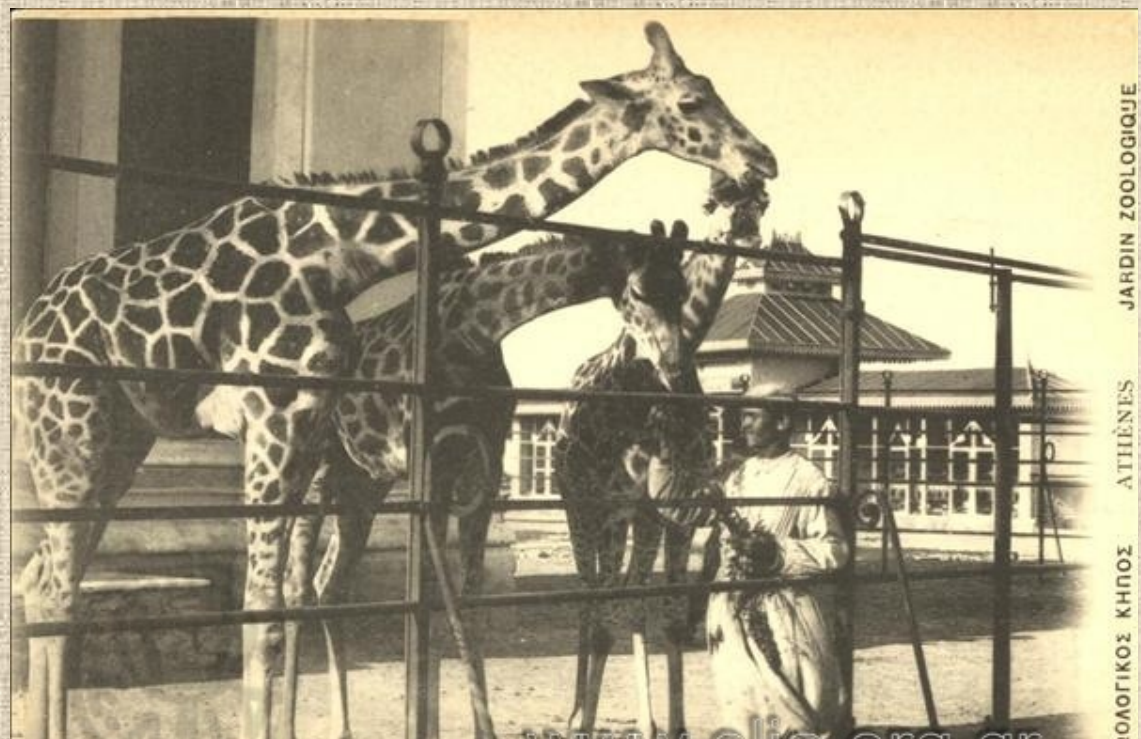
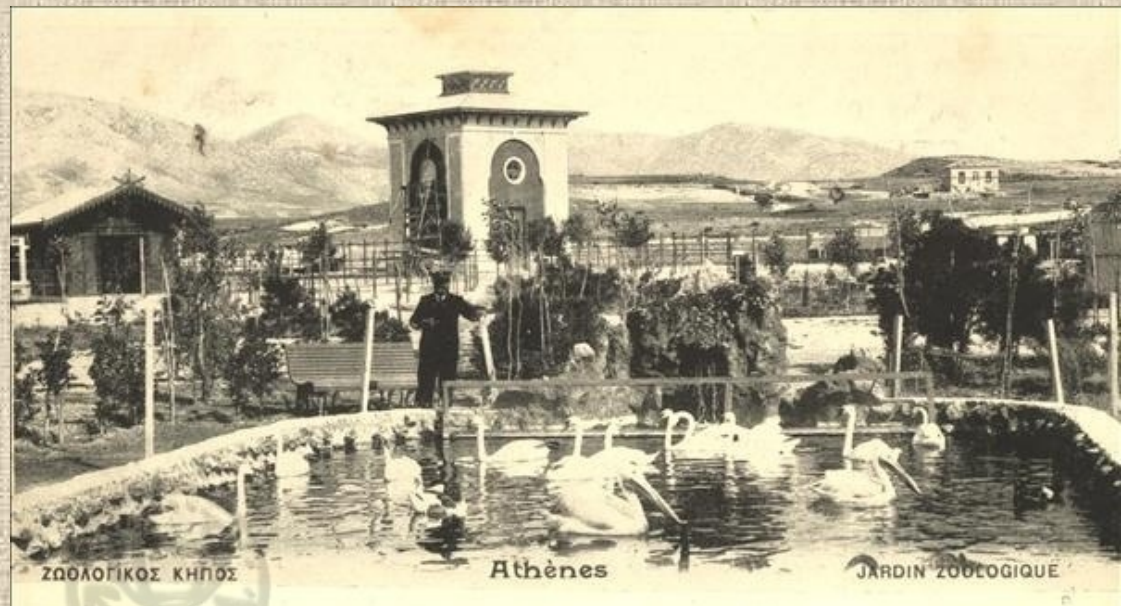
Στη θέση του κεντρικού κτιρίου της Εθνικής Τραπέζης, επί της οδού Αιόλου, υπήρχαν κατά τον 19ο αιώνα δύο χωριστά διώροφα κτίρια, οικοδομημένα κατά τη δεκαετία του 1840. Αριστερά βρισκόταν η οικία Δομνάνδου, η οποία αγοράστηκε το 1845 από τον τραπεζίτη Γεώργιο Σταύρου και στέγασε το πρώτο τραπεζικό κατάστημα της απελευθερωμένης Ελλάδας.

Δεξιά βρισκόταν το ξενοδοχείο "Αγγλία" του επιχειρηματία Φραγκίσκου Φεράλδη το οποίο αγοράστηκε με τη σειρά του μια δεκαετία αργότερα, με την επέκταση των εργασιών της τράπεζας. Τα δύο κτίρια διέθεταν τον ίδιο αριθμό ορόφων και το ίδιο ύψος, ώστε το 1899-1900 ενοποιήθηκαν με σχετική ευκολία, προκειμένου να αποτελέσουν, πλήρως ανακαινισμένα και με νέα εξωτερική διαμόρφωση σε νεοκλασικό ύφος, το ενιαίο μέγαρο που γνωρίζουμε σήμερα και που ευτυχώς το σώσανε.

(Φωτογραφία : Ελληνικό λογοτεχνικό και ιστορικό αρχείο)

**ΣΤΗΝ ΠΕΡΟΧΗ ΤΟΥ ΦΑΛΗΡΟΥ ΤΟ
1900 ΑΝΟΙΞΕ Ο ΠΡΩΤΟΣ
ΖΩΟΛΟΓΙΚΟΣ ΚΗΠΟΣ ΤΗΣ
ΕΛΛΑΔΑΣ.
ΛΕΠΟΥΡΓΗΣΕ ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1916 ΚΑΙ
ΕΚΛΕΙΣΕ ΛΟΓΩ ΤΩΝ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ
ΤΟΥ Α΄ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ**

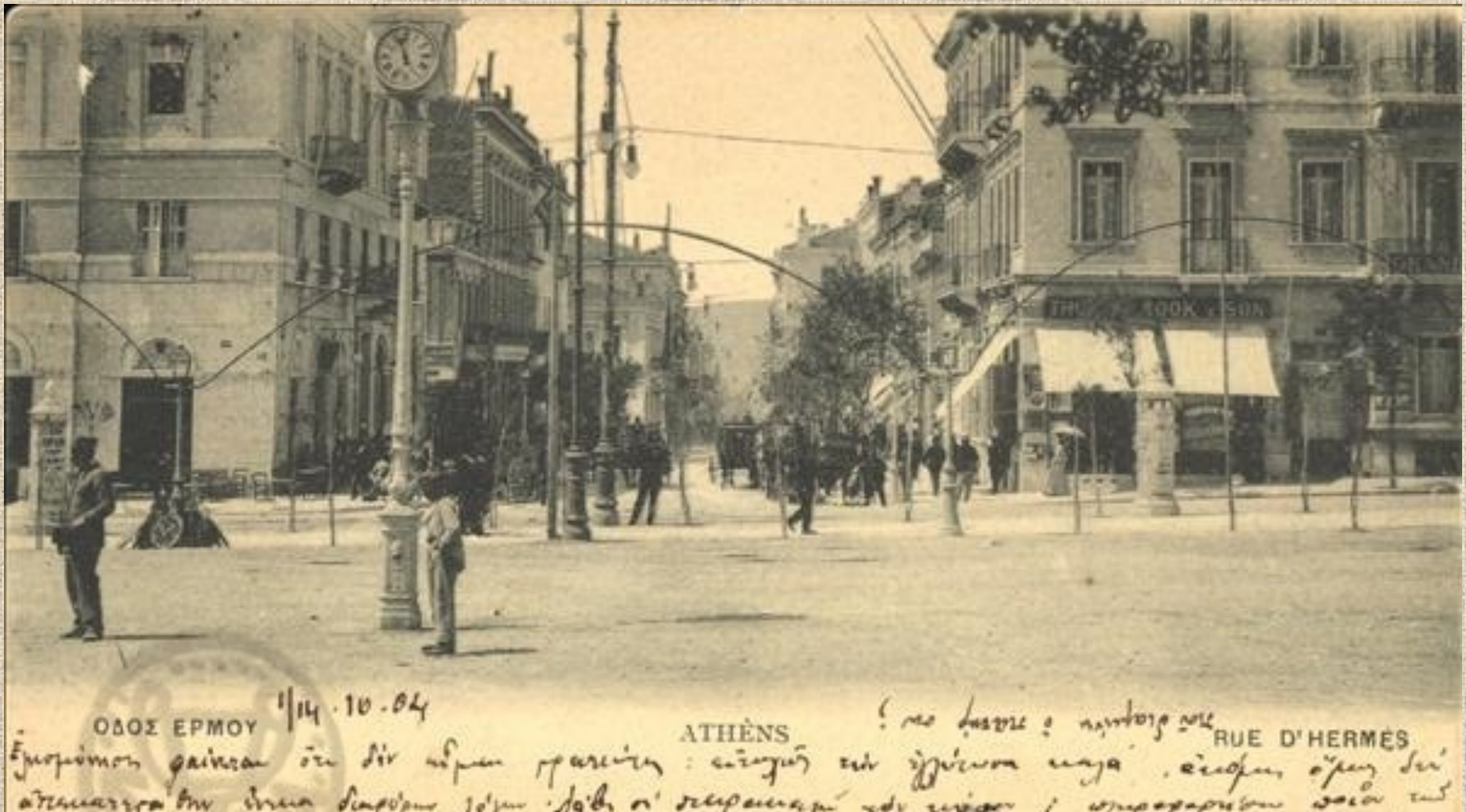
Φωτογραφική πηγή : ταχυδρομική κάρτα της εποχής

Ο αρχικός πυρήνας του κτιριακού συγκροτήματος του Θεραπευτηρίου "Ευαγγελισμός" οικοδομήθηκε μεταξύ των ετών 1881-1884, βάσει σχεδίων του στρατιωτικού μηχανικού Αναστάσιου Θεοφιλά. Το 1888 προστέθηκε το Α΄ Χειρουργείο, ενώ το 1897-1898 κτίστηκε ο οίκος των αδελφών νοσοκόμων. Το θεραπευτήριο ιδρύθηκε με πρωτοβουλία της βασίλισσας Όλγας, ενώ στην ανέγερση και κατόπιν στη συμπλήρωση των διαφόρων περύγων, συνεισέφεραν οικονομικά ο τσάρος Αλέξανδρος Β', η Μονή Ασωμάτων (Πετράκη) και γνωστοί Έλληνες επιχειρηματίες όπως ο Ανδρέας Συγγρός, ο Γεώργιος Δρομοκαΐτης, ο Μ. Κοργιαλένιος, ο Δ. Θεοδορίδης, κ.ά. Για πάνω από μισό αιώνα, παρέμεινε το μεγαλύτερο νοσοκομείο της πρωτεύουσας, δυνάμειως 425 κλινών.

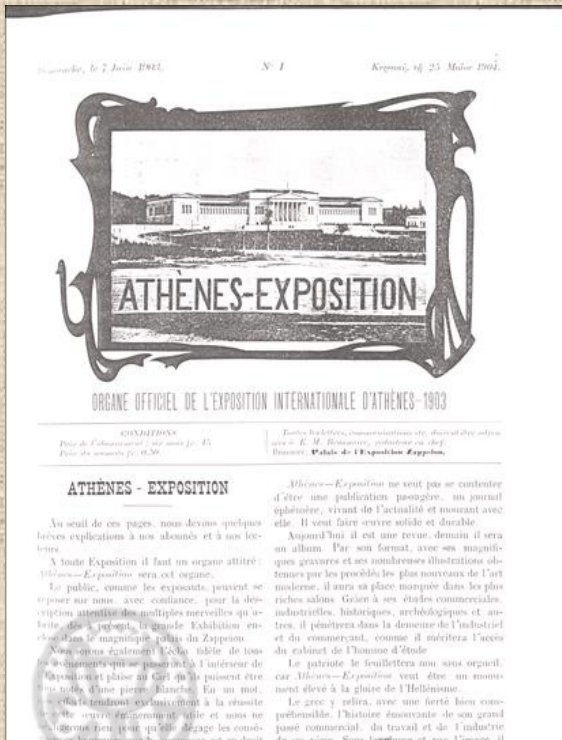
Φωτογραφική πηγή : Ε.Λ.Ι.Α

ΟΔΟΣ ΕΡΜΟΥ 1/14.10.04
ATHÈNS (no basone e kantone me RUE D'HERMÈS
Εμπορικός φαίςκα ού δίν κέρμα πρακτική : είνουή τών ἔργωντα κατα . είνουή ἔργου δει
απειματτα τιν ἄνω διαπόση τόνω λαθε σὶ κεραματῶν καὶ κούση : κηροκαρτῶν ποία τῶ

Η οδός Ερμού το 1904. Διακρίνουμε τα καινούργια ηλεκτρικά φανάρια στον δρόμο. Η Αθήνα άρχισε να ηλεκτροδοτείται σιγά-σιγά από το 1889. Προηγούμενως αντί για ηλεκτρικό ρεύμα υπήρχε το φωταέριο. Οι πρώτες εγκαταστάσεις του εργοστασίου παραγωγής φωταερίου, στην οδό Πειραιώς <<το γκάτσι>> όπως αποκαλείτο το οποίο υπάρχει αναπαλαιωμένο σήμερα , οικοδομήθηκε περί το έτος 1860, βάσει γαλλικής μελέτης, για λογαριασμό του επιχειρηματία Φραγκίσκου Φεράλδη, που το 1857 είχε αποκτήσει το σχετικό αποκλειστικό προνόμιο εκμετάλλευσης για πενήντα χρόνια, το οποίο στη συνέχεια μεταβιβάστηκε στην "Εταιρεία Αεριοφωτος" και ανανεώθηκε διαδοχικά μέχρι το 1938, οπότε και περιήλθε στον Δήμο Αθηναίων.

Φωτογραφική πηγή : Ελληνικό ιστορικό και λαογραφικό αρχείο

Card postal από την 1 διεθνή έκθεση των Αθηνών στο Ζάππειο το 1903. Η έκθεση από τότε γινόταν κάθε 4 χρόνια.

Φωτογραφική πηγή : Ελληνικό ιστορικό και λαογραφικό αρχείο

Ο Καθεδρικός Ναός της Αθήνας, που είναι αφιερωμένος στον Ευαγγελισμό της Θεοτόκου, βρίσκεται στην Πλατεία Μητροπόλεως επί της ομώνυμης οδού. Η κατασκευή του ξεκίνησε το 1842 και ολοκληρώθηκε το 1862. Ο τύπος του ναού είναι σταυροειδής τρικλιτη βασιλική με τρούλλο.

Το κόστος κατασκευής υπερέβη τον προϋπολογισμό. Η διαφορά καλύφθηκε μερικώς από την πώληση εκκλησιαστικής περιουσίας και από δωρεές, της πλούσιας οικογένειας του εθνικού ευεργέτη Σίνα που ζούσε στη Βιέννη.

Ο ναός χτίστηκε σε τέσσερις φάσεις. Ο αρχιτέκτονας Θεόφιλος Χάνσεν ετοίμασε τα πρώτα σχέδια, στα οποία βασίστηκε το μέρος του κτιρίου έως το ύψος της πρώτης σειράς των παραθύρων. Έπειτα, το 1843, οι εργασίες διακόπηκαν λόγω οικονομικών προβλημάτων. Τρία χρόνια αργότερα ανέλαβε ο Δημήτριος Ζέξος, εισάγοντας το Ελληνοβυζαντινό στοιχείο. Μετά το θάνατό του το 1857 ο Δήμος Αθηναίων ζήτησε από τον Γάλλο αρχιτέκτονα Francois Boulanger να συνεχίσει την κατασκευή. Ο Francois Boulanger εργάστηκε μαζί με τον Παναγιώτη Κάλκο, ο οποίος ήταν υπεύθυνος για την εκτέλεση των εργασιών κατασκευής. Υλικό από ερειπωμένες Βυζαντινές εκκλησίες χρησιμοποιήθηκε για το χτίσιμο του καθεδρικού ναού. Οι τοιχογραφίες στο εσωτερικό, που είναι έργα του Σπυρίδωνα Γιαλλινά και του Alexander Seitz, ακολουθούν τη Βυζαντινή παράδοση, ενώ η διακόσμηση ανήκει στον ζωγράφο Κωνσταντίνο Φανέλλη, από τη Σμύρνη.

Τα γλυπτικά αρχιτεκτονικά στοιχεία, τα κιονόκρανα και ο άμβωνας σχεδιάστηκαν από τον γλύπτη Γεώργιο Φιταλή. Οι πολυάριθμες αρχιτεκτονικές διαφοροποιήσεις κατά την κατασκευή οδήγησαν σε έναν απροσδιόριστο αρχιτεκτονικό χαρακτήρα και ρυθμό, που είναι ιδιαίτερα ορατός.

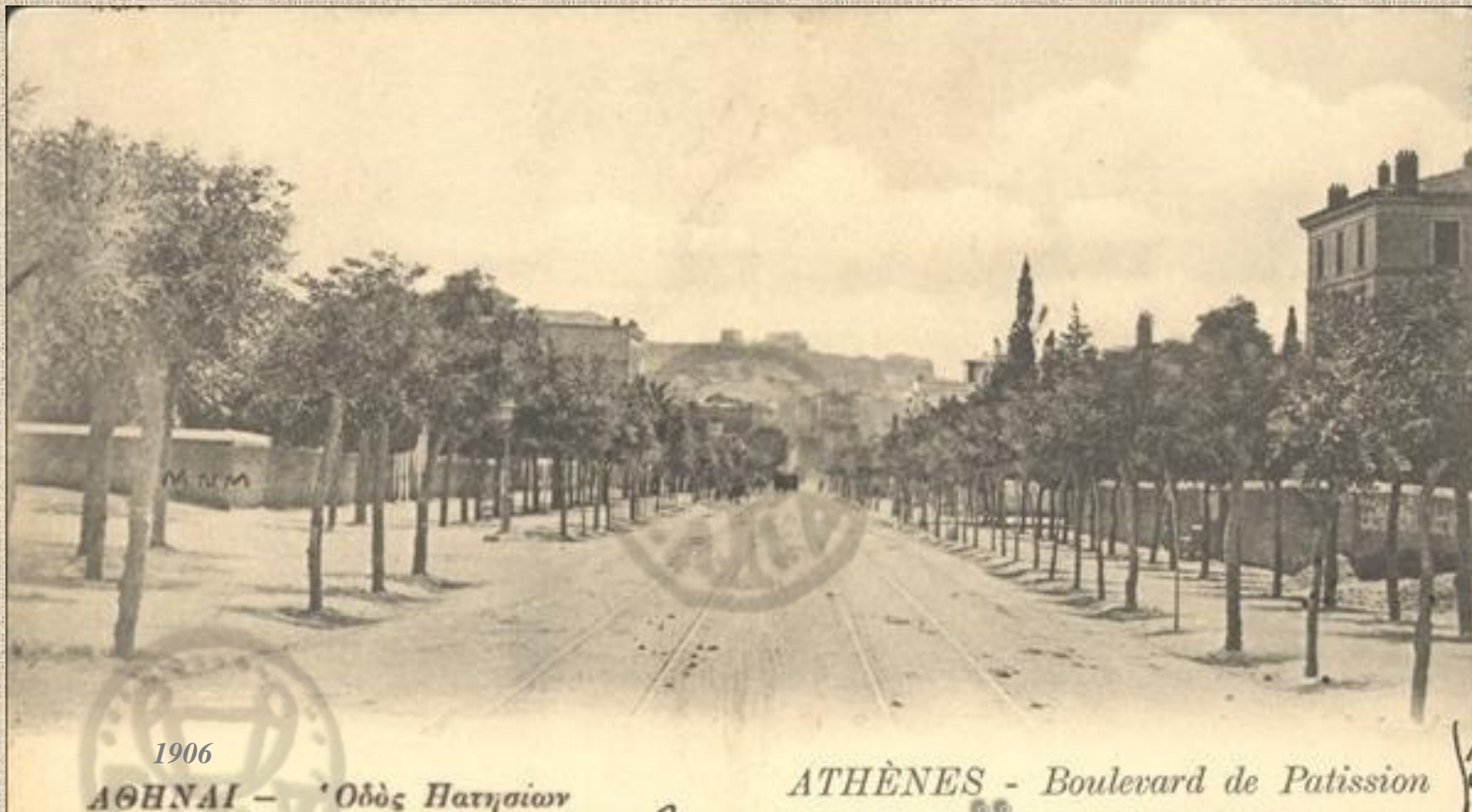
ΑΘΗΝΑΙ — Η ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ 1902
ATHÈNES — LA CATHÉDRALE

Φωτογραφία

Οι ποιητές , Ι.Ν. Ροϊλού, Γ. Δροσίνης, Γ. Στρατήγης, Ι.Πολέμης, Κ.Παλαμάς, Γ. Σουρής, Α. Προβελέγγιος (Συλλογή Παρνασσού).

Στα τέλη του 19ου αιώνα και μετέπειτα γίνονταν οι ταχτικές συνεδριάσεις στα καφενεία της πλατείας Συντάγματος της περίφημης <<Σουρρείκης συντροφιάς>>, που παρακολουθούσε από τα γύρω τραπεζάκια αρκετός κόσμος προσπαθώντας ν' ακούσει μερικά από τα διασταυρούμενα σπαρταριστά χαριτολογήματα των πολυαρίθμων λογίων και ποιητών του κύκλου του Σουρή. Και τα χαριτολογήματα αυτά ήταν άφθονα, έξυπνα πραγματικά, <<οι ατάκες>> που θα λέγαμε σήμερα κι έκαναν πάντα το γύρο όλης της παλιάς Αθήνας. Ήταν η εποχή του αθώου πνεύματος, που πείραζε τους πάντες και τα πάντα με το πραγματικόν... αττικόν άλας χωρίς να παρεξηγείτε κανείς. Και η παρέα του Σουρή ήταν αληθινά περιζήτητη παντού γιατί ήταν η πιο ανεπανάληπτη και χιουμουριστική στην Παλιά Αθήνα.

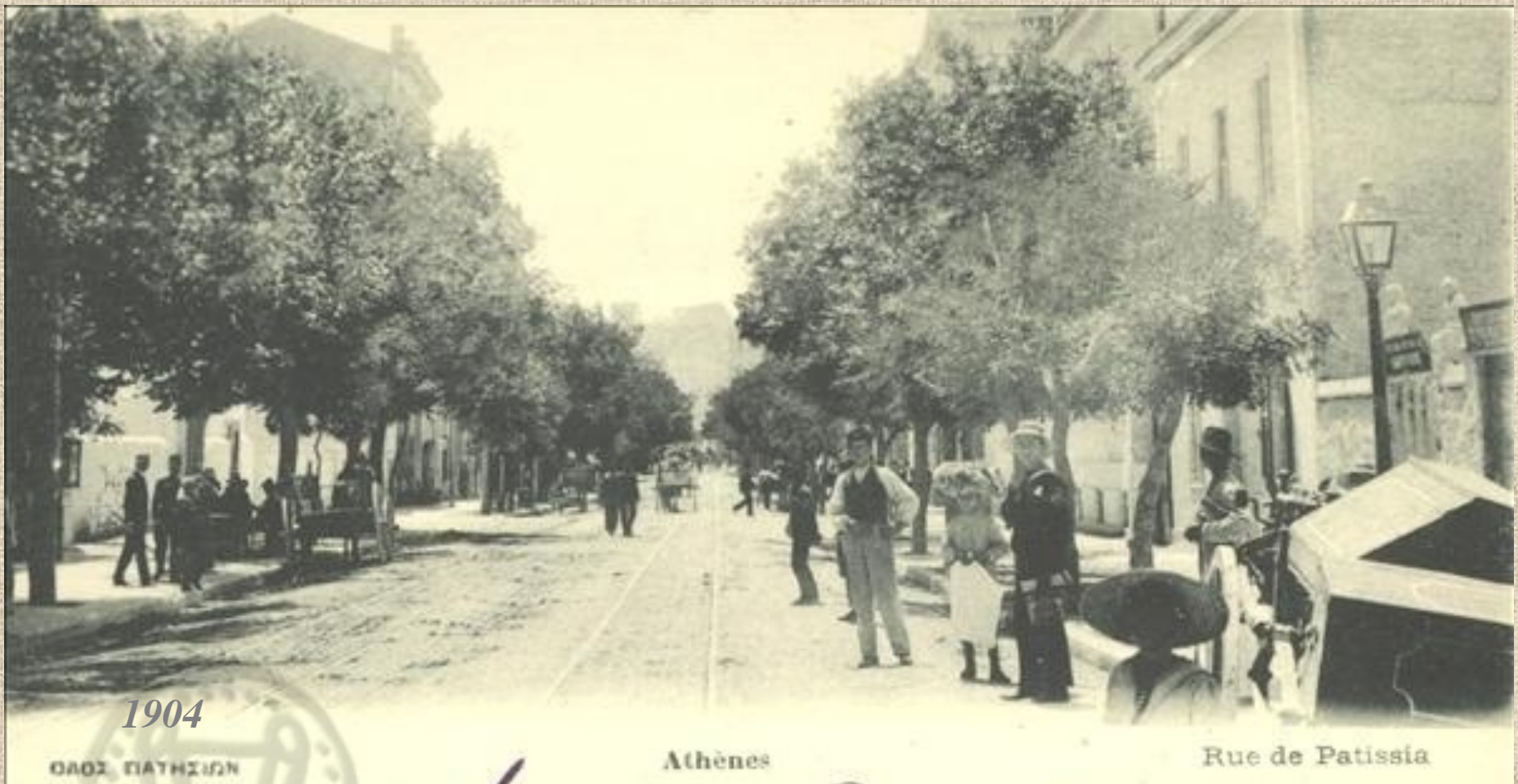
1906

ΑΘΗΝΑΙ - Οδός Πατησίων

ATHÈNES - Boulevard de Patission

Από τους ωραιότερους δρόμους της παλιάς Αθήνας . Η οδός αυτή σύνδεε το κέντρο της πόλης με το κοσμοπολίτικο προάστιο των Πατησίων. Κατά μήκος του δρόμου αυτού είχαν τις επαύλεις τους για αρκετές δεκαετίες οι οικονομικοί παράγοντες της εποχής. Σήμερα από τις παλιές επαύλεις σώζεται μόνο η παλιά κατοικία με τον κήπο της του βιομήχανου Ιωάννη Σοφιανόπουλου (απέναντι από το σταθμό του Ηλεκτρικού).

Φωτογραφική πηγή : Ελληνικό ιστορικό και λαογραφικό αρχείο

ΤΑ ΠΑΤΗΣΙΑ ΑΠΌ ΤΑ ΩΡΑΙΟΤΕΡΑ ΚΑΙ ΚΟΣΜΟΠΟΛΤΙΚΑ ΠΡΟΑΣΤΕΙΑ ΤΗΣ ΠΑΛΙΑΣ ΑΘΗΝΑΣ

Φωτογραφική πηγή : Ελληνικό ιστορικό και λαογραφικό αρχείο

*Ὀδὸς Ἑρμοῦ, Ἀθῆναι.
Rue d'Hermès, Athènes.*

Ἡ οδὸς Ἑρμοῦ ἤδη ἀπὸ το 1835, ὡς κύρια οδὸς τῆς νέας πρωτεύουσας, σταδιακὰ διαπλατύνεται, ἀποκτὰ ἀρχοντικὲς οἰκίες ποὺ στεγάζουν δημόσιες υπηρεσίες καὶ ὑπουργεῖα, καλλωπίζεται, πλημμυρίζει ἀμάξεις κάθε εἶδους καὶ ἀναδεικνύεται σὲ ἐμπορικὸ δρόμο με καταστήματα τροφίμων, σιδεράδικα, ραφτάδικα καὶ τσαρουχάδικα. Ἐκτοτε, καὶ ἕως σήμερα ἀνελλιπὸς, ἡ οδὸς Ἑρμοῦ παραμένει ἡ καρδιά τῆς ἐμπορικῆς κίνησης τῆς Ἀθῆνας,

Οι ΓΡΑΦΙΚΟΙ ΤΥΠΟΙ ΔΕΝ ΕΛΕΨΑΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΛΙΑ ΑΘΗΝΑ περιφέρονταν στους δρόμους και σύχναζαν στα παλιά καφενεία, τα οποία είχαν μεταβληθεί σαν την «Αγορά των αρχαίων Αθηνών» και «προθάλαμοι των λαϊκών Κοινοβουλίων και στραταρχεία εν ανακωχή». Ο ιδιόρρυθμος βίος τους, «η πρωτοτυπία των σκέψεών των, αι ευφυολογίαι των, τα ανέκδοτά των, τους περιέβαλον με μεγάλην δημοτικότητα, τους κατέστησαν πασίγνωστους και αναπόσπαστα στοιχεία της κοινωνικής ζωής των Αθηνών. (...) Πολλών εκ των φυσιογνωμιών τούτων τα ονόματα εγένοντο προσωνυμίας, και φράσεις των διατηρούνται εις τα στόματα των ανθρώπων ακόμη ως παροιμίας, άλλων δε λαϊκωτέρων τύπων τα ονόματα αποδίδονται και σήμερα ακόμη ως ιδιαίτερα διάκρισις ή χλευασμός», έγραφε το 1926 ο Θ. Βελλιανίτης στην *Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια Δρανδάκη*.

Επαίτες, επαγγελματίες, «επιστήμονες»....

Μεταξύ των επαϊτών ήταν και ο επονομαζόμενος «Σακκουλές», λόγω της σακούλας που κρέμαγε στον ώμο του. Ένας Αμοργιανός, τεμπέλης που ζητούσε: «Ρε συ, δώσε μου μια δεκάρα!». Έγινε διάσημος και επέζησε χάρις στην αγανακτισμένη φράση του όταν δεν του έδιναν χρήματα: «Φτου! Διακόσιες χιλιάδες Αθηναίοι δεν μπορούν να θρέψουν ένα τεμπέλη!».

Άλλοι γνωστοί επαίτες ήταν ο «Μπουρδούσης», ο «Γιαγιάς», ο «Γαμβέτας», ο «Αναρχικός», ο «Αρθρούρος», ο «Γιάννης ο Ρε».

Μεταξύ των γραφικών «επαγγελματιών»- πλανόδιωνπραματευτάδων ήταν: Ο Θόδωρος, λαθρέμπορος καφέ, ζάχαρης, πύρων, σπίρων, τσιγάρων. Ο «Κρύος Μπούζι», από το Καράκιοι του Γαλατά στην Πόλη, με ανατολίτικη φορεσιά και φέσι, που με το σαμοβάρι του πουλούσε τα καλοκαίρια ένα παράξενο, ακαθόριστος γεύσης ζουμί, φωνάζοντας «Κρύο είναι, μπούζι! Γλυκό σαν το καρπούζι! Κρύο και παγωμένο απ' το βουνό φερμένο!». Ο Κλεάνθης ο «Αγαλματίδης», όπως μετέτρεψε το επώνυμό του, επειδή σπούδασε γλυπτική στο Παρίσι, κουρελής, αγαθός, καρτερικός κλωσάρ και ψευδός «ποιητής του σιδήρου», που απάγγελλε και ποιήματά του. Ο Αρμάνδος Δελαπατρίδης, υπαίθριος ρήτορας, «αρχηγός» του ανύπαρκτου «Α' Αναμορφωτικού Κόμματος των Κυανολεύκων», που στο «πρόγραμμά» του περιλάμβανε και ίδρυση Υπουργείου Ερωτος. Ο διορθωτής τυπογραφικών δοκιμίων, ρακένδυτος Ιορδάνης, ο επονομαζόμενος «Διογένης ο νεώτερος».

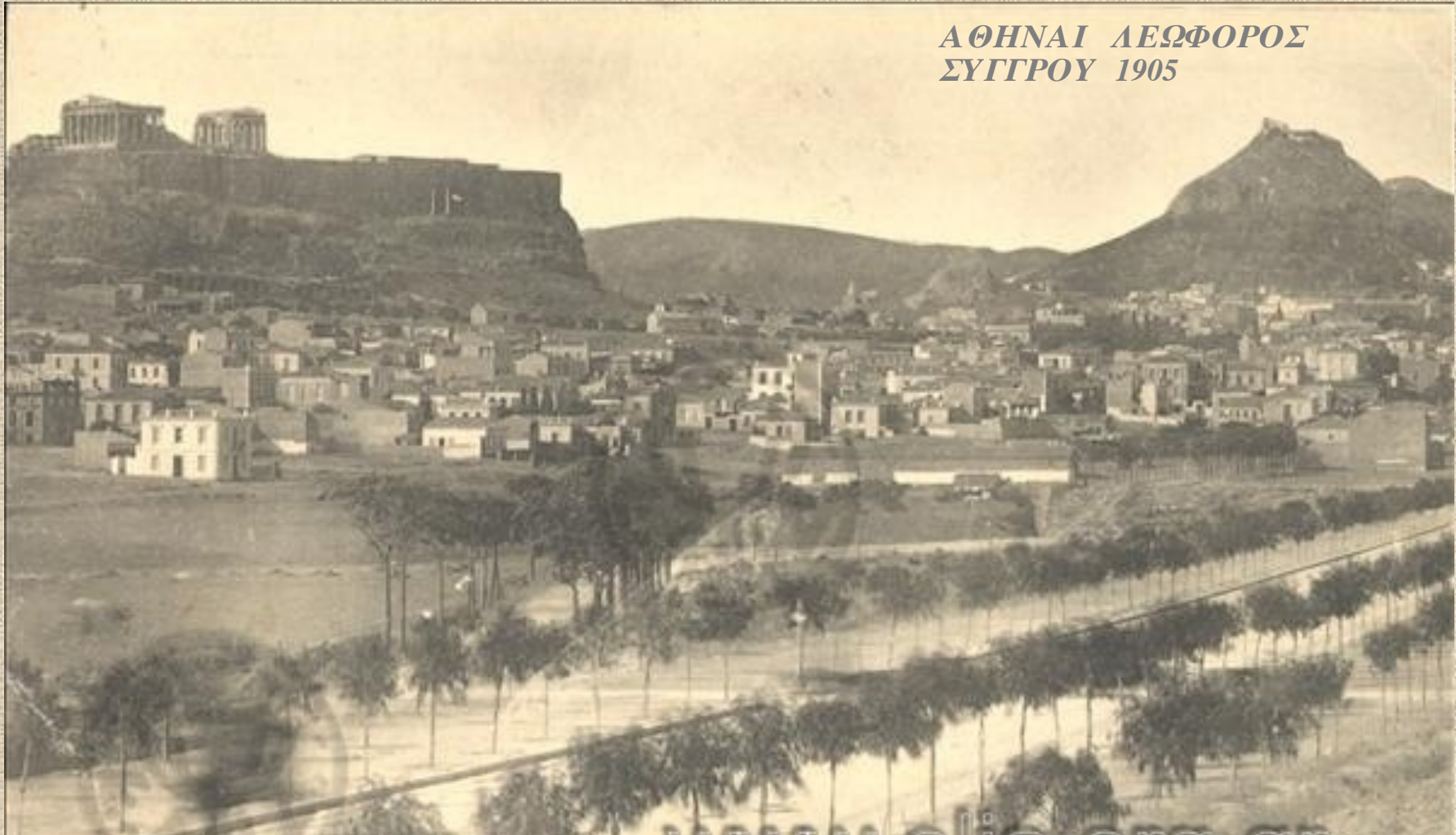
Υπήρχαν και οι «ποιητές», που έσπερναν τη θυμηδία. «Κορυφαίος των ποιητών» ήταν ο Εξαρχόπουλος, διάσημος με τις καθαρευουσιανο-γαλλικές ασυναρτησίες του, όπως αυτή «Δελαλεύ ήτο άνδρας Μιλτιάδων, ήρωσ των Μυριάδων! Ξιφίλ μαλέρ, ο πολύτιμος Αναπολέω δεν απέθανε σας λέω». Ο καλογεροδιδάσκαλος Θεόκριτος που δηλώνόταν «Γόνος ων Ανθούσης/ Θεόκριτος Μυριανθούσης

Υπήρχαν και «γλωσσαμύντορες» - πολέμιοι των δημοτικιστών με «αρχηγό» τον Γ. Μιστριώτη, «εραστές», «αλβανολόγοι», «μάγκες», «παλικαράδες», «αθυρόστομοι», αλλά και γυναίκες που κάθε μια είχε τη λόξα και τη δόξα της... Ακόμα και ένας τράγος που περιφερόταν στο Σύνταγμα και τον ανακήρυξαν «επλοχία»!

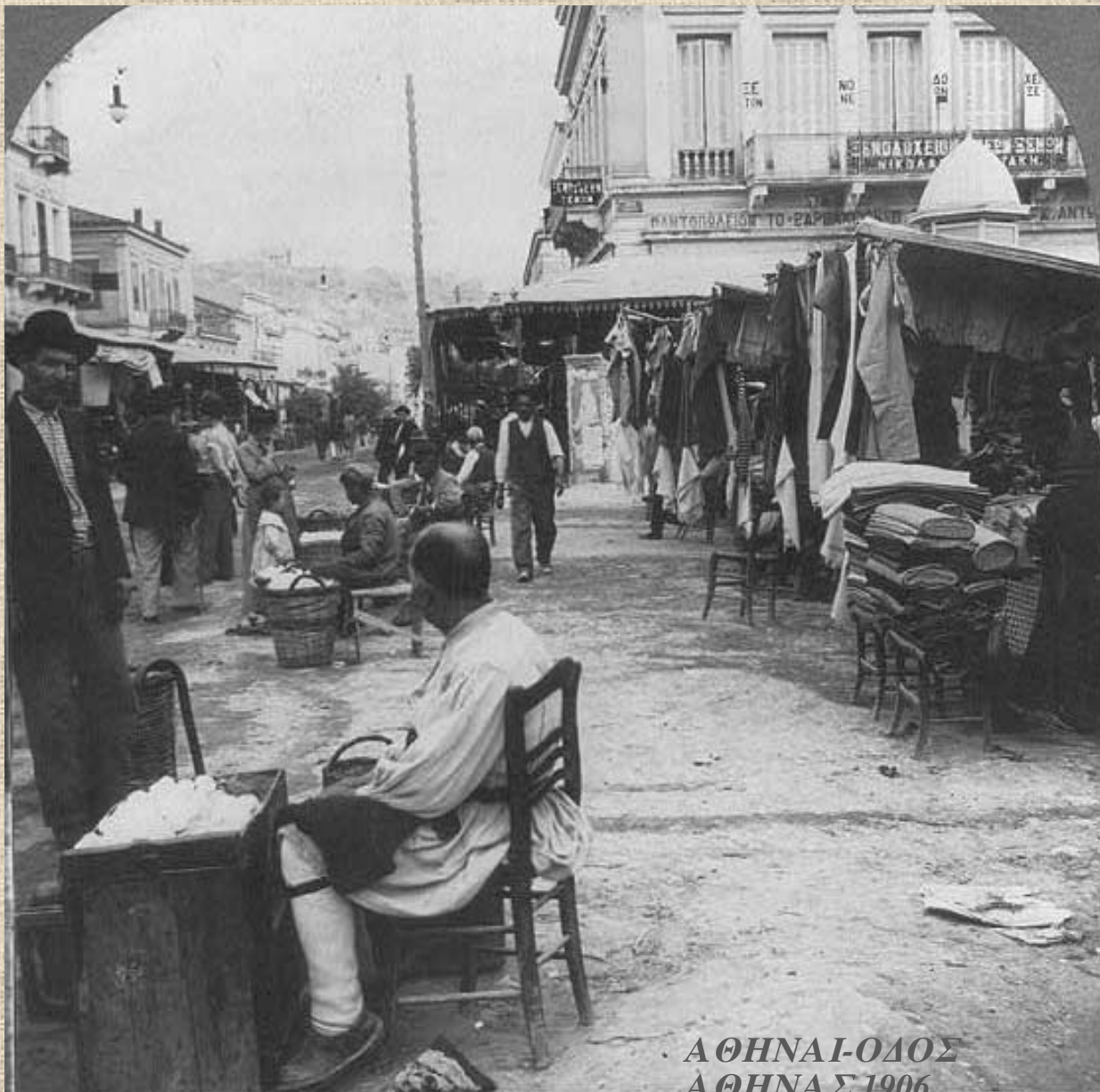
**Ο
ΔΕΛΑΠΑΤΡΙ
ΔΗΣ**

**ΑΘΗΝΑΙ ΛΕΩΦΟΡΟΣ
ΣΥΓΓΡΟΥ 1905**

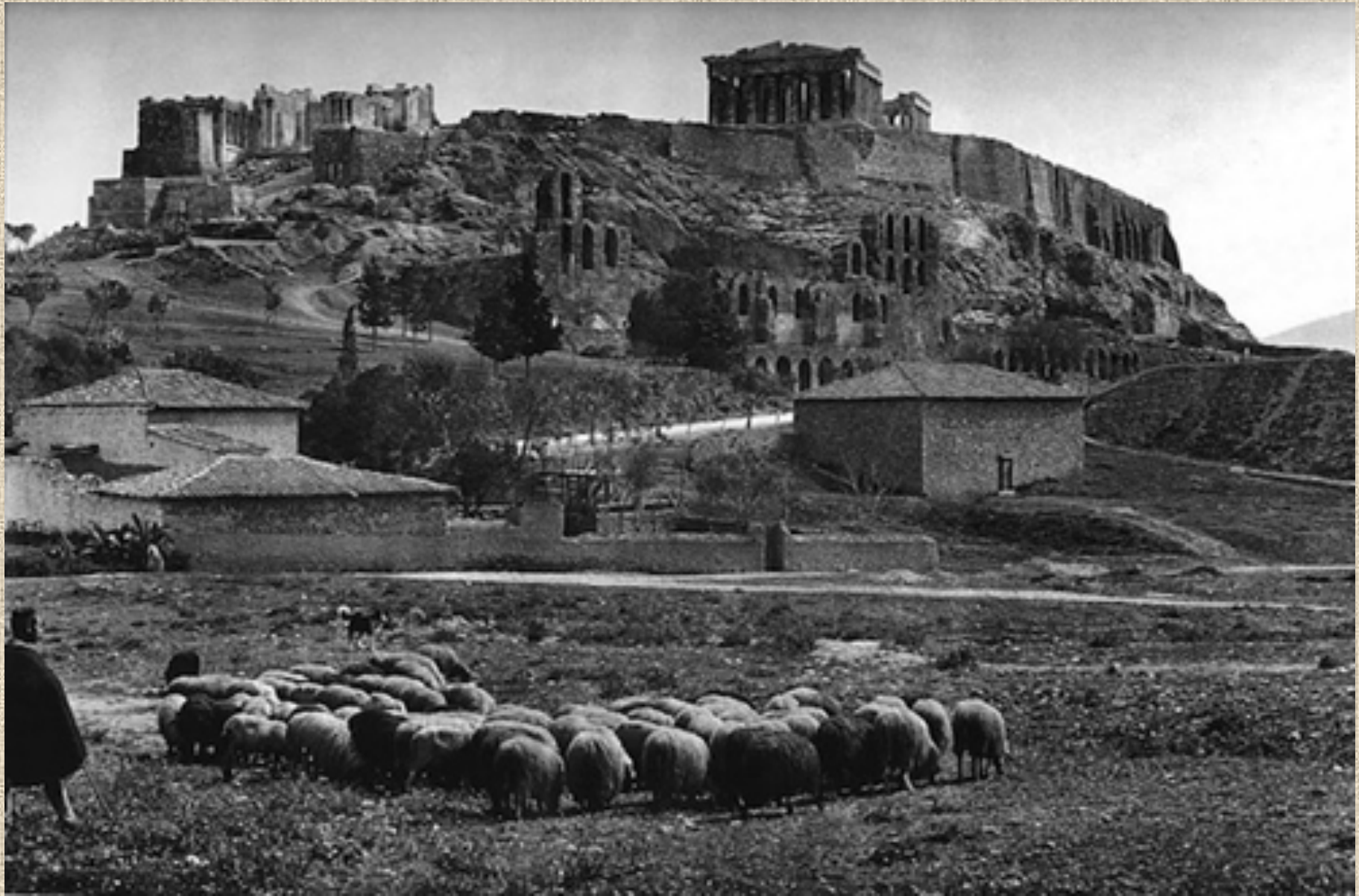
Φωτογραφία τραβηγμένη από το ύψος του Αγ. Σώστη. Η λεωφόρος Συγγρού έχει πλέον δεντροφυτευτεί κατά μήκος της. Βλέπουμε τα πρώτα σπίτια των συνοικιών του Κουκακίου και του Μακρυγιάννη. Η Αθήνα στις αρχές του 20ου αιώνα έχει πλέον αρχίσει να οικοδομείται...

Φωτογραφική πηγή : Ε.Λ.Ι.Α

ΑΘΗΝΑΙ-ΟΔΟΣ
ΑΘΗΝΑ Σ 1906

Η ΟΔΟΣ ΑΘΗΝΑΣ ΣΤΙΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ 20ου ΑΙΩΝΑ. ΕΜΠΟΡΙΚΟΣ ΔΡΟΜΟΣ ΑΠΟ ΤΟΤΕ. ΔΙΑΚΡΙΝΟΥΜΕ ΤΑ ΜΑΓΑΖΙΑ ΚΙΟΣΚΙΑ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΜΙΚΡΟΠΩΛΗΤΕΣ ΚΑΤΑ ΜΗΚΟΣ ΤΟΥ ΔΡΟΜΟΥ. ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΑΛΙΟΥΣ ΑΘΗΝΑΙΟΥΣ Ο ΔΥΤΙΚΟΣ ΤΡΟΠΟΣ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑΣ ΕΧΕΙ ΠΛΕΟΝ ΚΑΘΙΕΡΩΘΕΙ. Ο ΦΟΥΣΤΑΛΕΝΟΦΟΡΟΣ ΠΩΛΗΤΗΣ ΤΗΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΣ ΕΊΝΑΙ ΠΙΘΑΝΟΤΑ ΑΠΟ ΤΑ ΓΥΡΩ ΧΩΡΙΑ ΟΠΟΥ ΚΑΤΕΒΑΙΝΕ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ ΜΕ ΤΟ ΓΑΙΔΟΥΡΑΚΙ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΡΟΚΑΜΑΤΟ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ. (ΣΤΑ ΠΕΡΙΕΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ ΧΩΡΙΑ, ΣΗΜΕΡΙΝΑ ΠΡΟΑΣΤΙΑ Η ΦΟΥΣΤΑΝΕΛΛΑ ΚΡΑΤΗΣΕ ΓΙΑ ΑΡΚΕΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΑΚΟΜΑ)

Φωτογραφία της Ακρόπολης του Fred Boissonnas στις αρχές του 20ου αιώνα τότε που στις παρυφές του ιερού βράχου υπήρχαν ακόμη στάνες

**ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΗΣ ΤΟΥ *Fred Boissonnas* ΣΤΙΣ ΑΡΧΕΣ
ΤΟΥ 20ΟΥ ΑΙΩΝΑ .**

ΤΑ ΑΝΑΦΙΩΤΙΚΑ . ΕΊΝΑΙ Ο ΟΙΚΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΛΑΚΑΣ ΠΟΥ ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ ΑΚΡΙΒΩΣ ΚΑΤΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΒΟΡΕΙΑ ΠΛΕΥΡΑ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΗΣ. ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΟΝΟΜΑΣΤΟΥΣ ΠΕΤΡΑΔΕΣ ΧΤΙΣΤΕΣ ΠΟΥ ΗΡΘΑΝ ΑΠΟ ΤΟ ΝΗΣΙ ΤΗΣ ΑΝΑΦΗΣ ΓΙΑ ΝΑ ΔΟΥΛΕΨΟΥΝ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ ΤΩΝ ΑΝΑΚΤΟΡΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΕΠΙΒΛΗΤΙΚΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ ΤΗΣ ΒΑΥΒΑΥΡΙΚΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ. ΗΤΑΝ ΠΕΡΙΖΗΤΗΤΟΙ ΜΑΣΤΟΡΟΙ ΚΑΙ ΔΟΥΛΕΨΑΝ ΑΡΓΟΤΕΡΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ ΤΩΝ ΝΕΟΚΑΛΕΣΣΙΚΩΝ. ΤΟΥΣ ΠΑΡΑΧΩΡΗΘΗΚΕ Ο ΧΩΡΟΣ ΚΑΤΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΚΡΟΠΟΛΗ ΚΑΙ ΕΧΤΙΣΑΝ ΜΟΝΟΙ ΤΟΥΣ ΤΑ ΣΠΗΤΙΑ ΤΟΥΣ ΑΚΟΛΟΥΘΩΝΤΑΣ ΤΗΝ ΚΥΚΛΑΔΙΤΙΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ. ΠΕΤΥΧΑΝ ΝΑ "ΔΕΣΟΥΝ" ΤΑ ΣΠΗΤΙΑ ΤΟΥΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΜΕ ΤΑ ΥΠΟΛΟΙΠΑ ΤΗΣ ΠΛΑΚΑΣ ΧΩΡΙΣ ΝΑ ΑΦΑΙΡΟΥΝ ΜΕΡΟΣ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΕΙΟΥ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ. ΕΥΤΥΧΩΣ ΣΩΖΟΝΤΑΙ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ .

*ΑΠΟΨΙΣ ΑΘΗΝΩΝ
1904*

**ΤΑ ΑΝΑΚΤΟΡΑ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ ΠΕΡΙΣΤΟΙΧΙΣΜΕΝΑ ΑΠΟ ΤΑ ΝΕΟΚΛΑΣΣΙΚΑ ΚΤΙΡΙΑ. ΓΙΑ ΦΑΝΤΑΣΘΕΙΤΕ
ΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ ΝΑ ΕΙΧΕ ΔΙΑΤΗΡΗΘΕΙ ΕΤΣΙ ΟΠΩΣ ΗΤΑΝ**

Φωτογραφική πηγή : Ελληνικό ιστορικό και λαογραφικό αρχείο

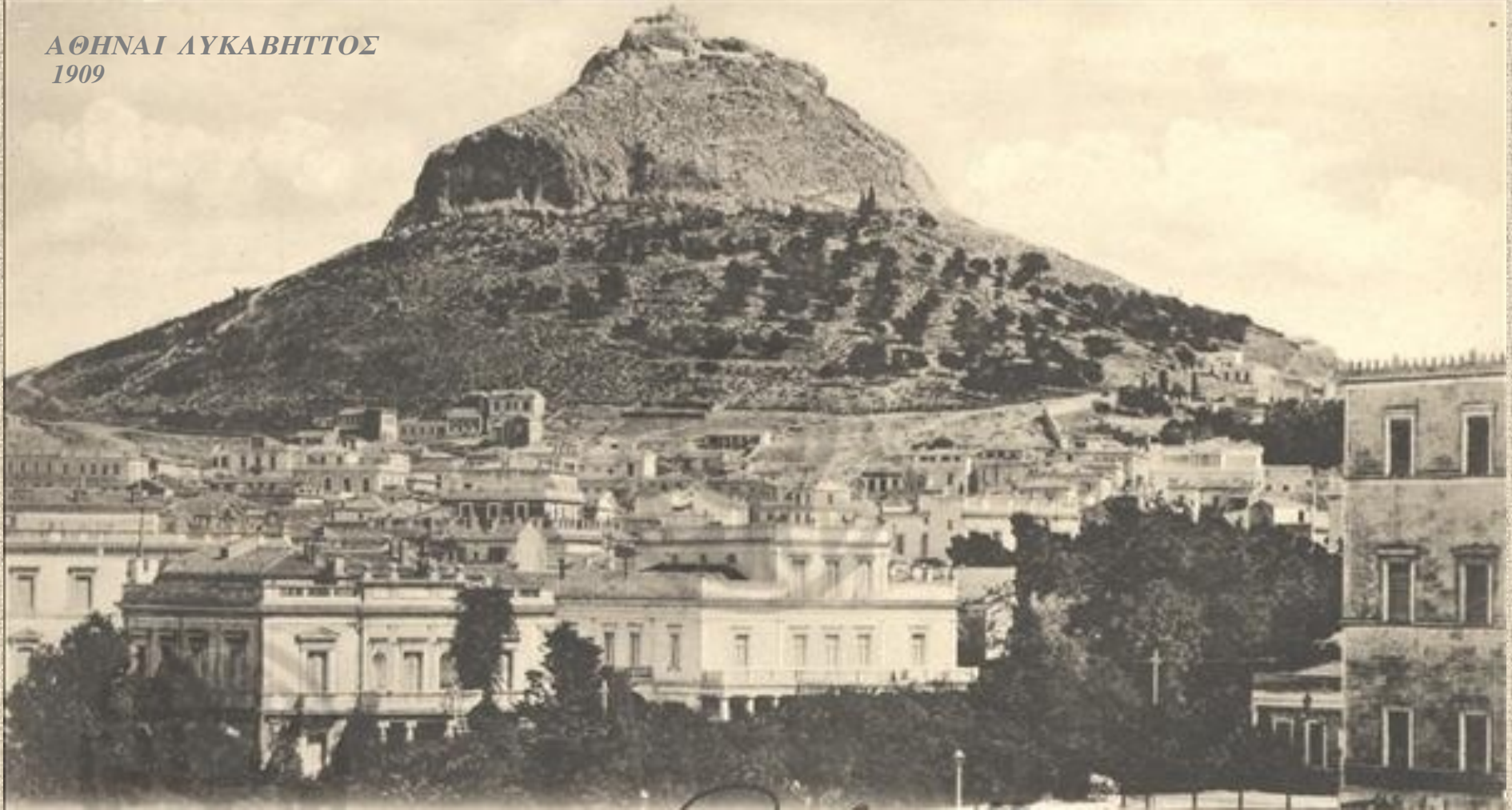
*Από τα πρώτα κοσμικά καφεζαχαροπλαστεία του Βάρσου στην γωνία Πανεπιστημίου και
Σανταρόζα
στις αρχές του 20ου αιώνα*

Φωτογραφική πηγή : Ελληνικό ιστορικό και λαογραφικό αρχείο

*Ο Λαϊκός καφενές "του Λυκούργου" στην πλατεία Μητροπόλεως το 1907. Παρατηρήστε το <<στήσιμο>> και τον θαυμασμό που νοιώθουν άπαντες οι θαμώνες μπροστά στην ογκώδη φωτογραφική μηχανή
(Φωτογραφική πηγή άγνωστη)*

ΑΘΗΝΑΙ ΛΥΚΑΒΗΤΤΟΣ
1909

Φωτογραφία στους πρόποδες του Λυκαβηττού περιοχή του σημερινού Κολωνακί. Παρατηρήστε τα υπέροχα επιβλητικά νεοκλασικά κτίρια Βαυαρικής αρχιτεκτονικής. Σήμερα στην περιοχή δεν σώζεται κανένα...

(Φωτογραφικό αρχείο : Ελληνικό λογοτεχνικό και ιστορικό αρχείο)

**Η λεωφόρος Κηφισίας στο ύψος της Μεσογείων "πατημένος" χωματόδρομος το 1907. Μεταπολεμικά θα διαπλατυνθεί. Βλέπουμε τις ξύλινες κολώνες στήριξης των ηλεκτρικών καλωδίων και τους κεντρικούς μεταλλικούς πριτσινωτούς πυλώνες.
Η ηλεκτροδότηση πλέον της Αθήνας έχει σχεδόν ολοκληρωθεί είναι γεγονός.**

*Ο χωματόδρομος της σημερινής οδού Πλουτάρχου στο Κολωνάκι στις αρχές του 20ου αιώνα.
Στο βάθος διακρίνεται ο Λυκαβηττός*

ΘΗΣΕΙΟΝ
1908

**ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΤΡΑΒΗΓΜΕΝΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ ΚΕΡΑΜΕΙΚΟΥ ΤΟΤΕ ΠΟΥ ΤΟ ΘΗΣΕΙΟ
ΗΤΑΝ ΑΚΟΜΑ ΧΩΡΙΟ .**

(Φωτογραφικό αρχείο Μουσείου Μπενάκη).

ΑΘΗΝΑΙ
1910

Φωτογραφία τραβηγμένη από την Ακρόπολη. Βλέπουμε τις στήλες του Ολυμπίου Διός, τον λόφο του Μετς, αριστερά το Παναθηναϊκό στάδιο, πιο πίσω αριστερά τα πρώτα σπίτια του Παγκρατίου. Στο βάθος ο Υμηττός που τον καιρό εκείνο ήταν "φαλακρός", δασώθηκε μεταγενέστερα.

Η βίλλα Θων ήταν μία από τις πολλές επαύλεις που υπήρχαν περί τα τέλη του 19ου αιώνα και μεταγενέστερα στο καταπράσινο προάστιο των Αμπελοκήπων. Οι Αμπελόκηποι ως τα μέσα του 19ου αιώνα ήσαν αμπελώνες. Το όνομα τους μόνο συμπωματικό δεν είναι

Οι παλιότεροι γνώριζαν την βίλλα Θων. Τελικά και το κτίριο αυτό δεν είχε καλύτερη τύχη. Το Κράτος το άφησε στον βωμό των επιχειρηματικών συμφερόντων να κατεδαφιστεί και να γίνει το σημερινό τερατούργημα.

Κάποιος κροίσος Σαουδάραβας αγόρασε τα μπάζα από την κατεδάφιση και με αυτά έφτιαξε στην πατρίδα του ακριβώς τον ίδιο Πύργο της Σταχτοπούτας όπως ονόμαζαν την βίλλα .

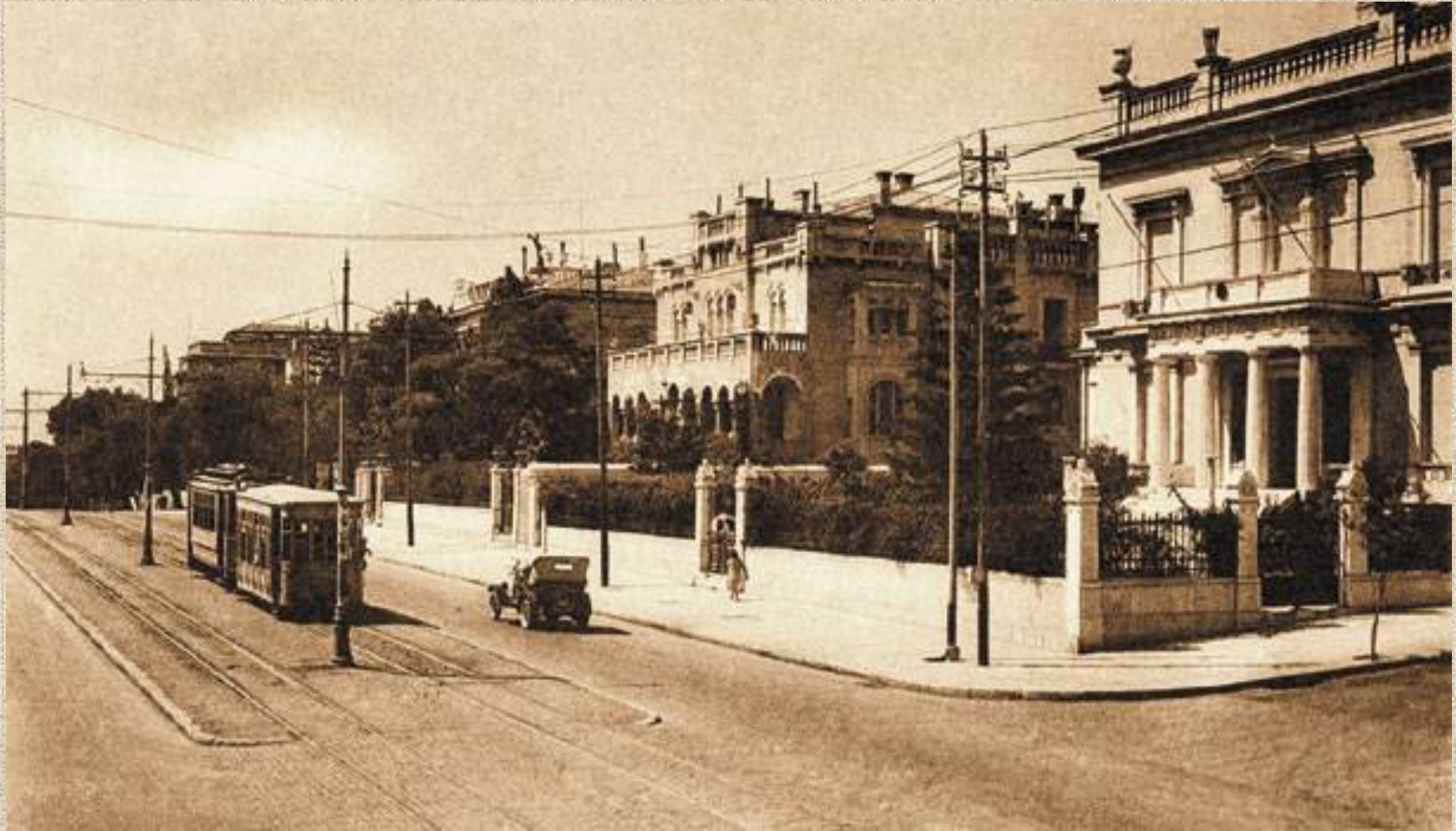
Στην φωτογραφία έμπροσθεν του κτιρίου πιθανότατα <<ποζάρουν>> τα μέλη της οικογενείας

Φωτογραφική πηγή : Αρχείο ΕΡΤ

1914 - Αμπελόκηποι - Η βίλλα

Θων -

Η οικία Ράλλη-Σκαραμαγκά (κτίριο αριστερά) ήταν από τα τελευταία μέγαρα που χτίστηκαν στη Βασιλίσσης Σοφίας γύρω το 1920 (κατεδαφίστηκε το 1955) . Στη θέση του σήμερα υπάρχει το υπ. Εσωτερικών. Δεξιά, το σημερινό Μουσείο Μπενάκη

*Φωτογραφική πηγή : ΜΟΥΣΕΙΟ
ΜΠΕΝΑΚΗ*

Η ΟΔΟΣ ΑΘΗΝΑΣ ΤΟ 1920 .

Φωτ. Β. Βασιλείου

Η οδός Ερμού 1920, στο βάθος η Καπνικαρέα

φωτογραφία : Fred Boissonnas

*Αθηναϊκός τυπικός καφενές από
πρώην Αιγυπτιώτες. Έτσι
αποκαλούντο οι έλληνες στην
Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου.*

*Παρατηρείστε την νεοεισερχόμενη
μοντέρνα για τον καιρό αναγραφή
<<καφέ μπαρ>> .*

*Φωτογραφία γύρω στο 1920 από
άγνωστη φωτογραφική πηγή.*

Η ΠΛΑΚΑ ΤΟ 1920
Boissonnas

φωτογραφία : Fred

Τοπωνύμια της παλιάς Αθήνας

Αγάμων = Η πλατεία Αμερικής

Αγελάδες = Ο κήπος του Ζαλείου

Αγχεσμός = Μέχρι το 1832 ο Λυκαβηττός, μετά τα Τουρκοβούνια

Αέρηδες = Τέμα της Αιόλου

Αλώνια = Η Πλατεία Θησείου

Αμπατζήδικα = Τσαρουχάδικα/ραφτάδικα, ονομασία της οδού Πανδρόσου στο Μοναστηράκι

Βατραχονήσι = Η περιοχή μεταξύ Καλλιμάρμαρου και Παγκρατίου

Βοϊδοπνίχτης = Χείμαρρος που κατέβαινε από το Λυκαβηττό

Δαρδανέλια = Τοπωνύμιο περιοχής του κέντρου της Αθήνας στη συμβολή των οδών Πανεπιστημίου, Βουκουρεστίου και Κριεζώτου

Δεκοχτούρα = Ονομασία υψώματος απέναντι από το Γηροκομείο στη λεωφόρο Κηφισίας

Δράκος = Το λιμάνι του Πειραιά

Ελαιοτριβεία = Περιοχή στη συμβολή των λεωφόρων Κωνσταντινουπόλεως και Αθηνών και της οδού Σερρών

Θων = Ονομασία της περιοχής του τέματος των λεωφόρων Βασιλίσσης Σοφίας και Αλεξάνδρας, στους Αμπελοκήπους, όπου υπήρχε έπαυλη

Καράουσι = Τουρκική ονομασία της δυτικής πλευράς του Αρείου Πάγου

Κατσικάδικα = Τα κάτω Πετράλωνα

Κόκκινα χώματα = Αμπελόκηποι

Μπύθουλας = Ο Κολωνός

Χεζολίθαρο = Περιοχή Μεταξουργείου

Τοπωνύμια των χωριών πέριξ της παλιάς Αθήνας

Γούβα = Η Βουλιαγμένη

Κουκουβάουνες = Η Μεταμόρφωση

Μαγκουφάνα = Η Πεύκη

Βουρλοπόταμος = Η Αμφιθέα

Βαριές = η Κηφισιά

Αγιότρωση = τα Διόσια

Βοϊδολίβαδο = Περιοχή της φαληρικής παραλίας στο τέμα της λεωφόρου Συγγρού

Ποδαράδες = Η Νέα Ιωνία

Μποστάνια = Το Παλαιό

Φάληρο

Νταμαράκια = Το Αιγάλεω

Εδώ κάπου τελειώνει ο περίπατος μας στην παλιά Αθήνα...

Ξεκινήσαμε με άμαξα <<Βικτώρια>> από την Γ' Σεπτεμβρίου και μέσω της οδού Σταδίου με μια δεκάρα εισιτήριο φθάσαμε έξω από τα ανάκτορα στην πλατεία Συντάγματος. Μόλις κατεβήκαμε τινάξαμε τα σακάκια μας από την σκόνη, βάλαμε το rebubliko καπέλο μας και κρατώντας το μπαστούνι μας κατηφορίσαμε προς το κοσμικό καφεζαχαροπλαστείο του Ζαχαράτου.

Συνωστισμός εκεί στρατιωτικοί, πολιτικοί, λόγιοι, όλοι μίλαγαν πολιτικά φωναχτά, μέσα στο ντουμάνι από τις πίπες. Μετά δυσκολίας βρήκαμε ένα μικρό μαρμάρινο τραπέζι και στριμωχτήκαμε στον δερμάτινο καναπέ. Είχαμε την τύχη να ακούσουμε και μερικές ατάκες του Γιώργου Σουρή από πο δίπλα. Απολάυσουμε τον ζεστό τούρκικο καφέ στα βαναρικά φλιτζανάκια. Ρίξαμε και στα κλεφτά μια ματιά στην εφημερίδα <<Εστία>> που άφησε κάποιος θαμώνας φεύγοντας αγανακτισμένος και βρίζοντας για τις <<ματσαράγκες του Τρικούπη>>.

Μετά τον καφέ, το κόψαμε με τα πόδια, κατηφορίσαμε την οδό Ερμού από την άκρη για να μην φάμε την χωμάτινη σκόνη από τις πολυάριθμες άμαξες που ανεβοκατέβαιναν όλη την ώρα. Παντού στην μέση του δρόμου καβαλίνες και μια περιρρέουσα οσμή που σε συνδυασμό με το χώμα και την υγρασία ήταν όχι και τόσο ευχάριστη. Χαζέψαμε κατά μήκος του δρόμου τα <<αμπατζήδικα>> και τα <<τσαρουχάδικα>>.

Πιο πέρα συνωστισμός κόσμου γύρω από τον πτσιρικά εφημεριδοπώλη αλληλοσπρωξίματα για να προλάβουν να πάρουν όλοι πρώτοι την εφημερίδα .

Βρεθήκαμε στις <<καρότσες>> στην σειρά οι σούστες με τους Αραμπατζήδες, περίμεναν την σειρά τους για να φορτώσουν ξεκουράζοντας για λίγο τα άλογα τους που είχαν πέσει με την μούρη στο τσουβαλάκι με τον σανό.

Ανεβήκαμε την οδό Αθηνάς πολυκοσμία, χαλασμός κόσμου από τις φωνές των εμπόρων από τα κιόσκια αλλά και από τους τους πλανόδιους.

*συνεχίζετ
αι*

Ούφ.... Επιτέλους φτάσαμε .....στην Ομόνοια .....ξεποδαριαστήκαμε.... να περπατάμε τόση ώρα στους χωμάτινους δρόμους. Καιρός για μια βόλτα στα κοσμικά Πατήσια. Σταματήσαμε ένα μόνιμπο και ξεκινήσαμε κατά μήκος της Πατησίων, θαυμάσαμε τις επαύλεις με τους πανέμορφους κήπους, άλλος αέρας πραγματική εξοχή...

Ο καθαρός αέρας μας άνοιξε την όρεξη, συνέχεια για φαγητό στην <<Ταβέρνα του Σαράντου>> στου Ψειρή, λαϊκή ταβέρνα και ονομαστή. Έξω από την ταβέρνα στην πλατεία ψυρρή, μαζεμένος κόσμος γύρω από ένα ρήτορα ανεβασμένο σε ξύλινο πάγκο. Πλησιάσαμε από περιέργεια και ρωτώντας ένα παρευρισκόμενο μας απάντησε από έκπληξη ίσως και θυμό.....“δεν γνωρίζετε τον Δομάνδο Δελαπατροΐδη” .....
Ηλιθλουστή μέρα είπαμε να πάμε σε ένα τραπέζι έξω από την Ταβέρνα. Οι μεζέδες ήρθαν, ελιές, φάβα, παστή σαρδέλλα, ντολμάδες, χόρτα, ζυμωτό ψωμί και κεχριμπαρένια δροσερή ρετσίνα. Παγώσαμε.... προς στιγμή όταν ήρθαν και έκατσαν στο διπλανό τραπέζι δυο κουτσαβάκια αγριοκοιτάζοντας μας.....

Ώρα για γλυκό ...σταματάμε τον αμαξά και του λέμε να μας πάει σε κάποιο καλό ζαχαροπλαστείο. Το άπονο καμουτσίκι χτύπα με δύναμη τα καπούλια του αλόγου και αυτό φεύγει καλπάζοντας σηκώνοντας σύννεφο την σκόνη για Πανεπιστημίου και Σανταρόζα γωνία στο κοσμικό ζαχαροπλαστείο του Βάρσου. Περιστό να σας πούμε θαυμάσια σιροπιαστά γλυκά του κουταλιού και του ταψιού.

Η ώρα πέρασε.... σκοτεινίασε..... τα φανάρια του φωταερίου άναψαν τραβήξαμε προς το ξενοδοχείο που μέναμε το <<Ερμής>> στο Σύνταγμα. Η άμαξα διέσχισε γρήγορα την έρημη πλέον οδό Σταδίου. Το ξενοδοχείο καλό αλλά όχι του επιπέδου της <<Μεγάλης Βρετανίας>> και του παρακείμενου <<Grand Hotel Royal>>.

Ώρα να κοιμηθούμε, αύριο έχουμε πολύ μακρινό ταξίδι θα γυρίσουμε στην Αθήνα του 21ου αιώνα. Κλείνοντας τα μάτια μας , σκεφτόμαστε πως θα τα διηγηθούμε όλα αυτά που ζήσαμε έστω και για λίγο στην παλιά Αθήνα σε γνωστούς και φίλους....

Σίγουρα θα μας περάσουν για τρελούς.....

Γιώργος Σμυρνοιούδης

Κείμενα – επιμέλεια :

«-Θεέ μου! Η Αθήνα δεν είναι για να την αγαπά κανείς και για να την ποθεί. Τουλάχιστον η Αθήνα του εξωτερικού κόσμου, η τωρινή, η επίγεια. Πόσο διαφέρει από την ιδέα της Αθήνας που έχουμε κλεισμένη μέσα μας, σοφοί και άσοφοι, και την λατρεύουμε. Πολυκοσμία, πανσπερμία, βαρβαροκοσμία, αυτοκινητοκρατορία, χαλασμός κόσμου, ακαθαρσία, βρώμα...».

Κωστής Παλαμάς, «Παρασκευή 26.7.1924»

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Εγκυκλοπαίδεια Μείζονος πολιτισμού

<<100 και ...γραφικοί τύποι της παλιάς Αθήνας>> Κώστας Αθάνατος

<<Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα>> Εγκυκλοπαίδεια

<<wikipedia>> Διαδικτυακή Εγκυκλοπαίδεια

<<Η απαγορευμένη ιστορία της Ελλάδας>> εκδόσεις αρχέτυπο

<<Στα καφενεία, την υπαίθρια βουλή των Ελλήνων>> , Εφημ. Επενδυτής, 23-25 Μαρτίου 2001.

<<καθ' οδόν>> Εφημ. Ριζοσπάστης 9-5-2010

Σύλλογος << Παλιά γραφική Πλάκα>>

<<αρχείο Μουσείου Μπενάκη>>

<<αρχείο Ε.Λ.Ι.Α >>